

Boloniya prosesi çərçivəsində ali təhsil sahəsində aparılan islahatlar haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ MİLLİ HESABATI (2007-2009-cu illər üzrə)

Ölkə	<i>Azərbaycan Respublikası</i>
Tarix	
Boloniya prosesinin həyata keçirilməsi üzrə işçi qrupunun məsul şəxsi	<i>İlham Mustafayev</i>
Vəzifəsi	<i>Ali və orta ixtisas təhsili şöbəsinin müdiri, Boloniya bəyannaməsinin müddəalarının həyata keçirilməsi üzrə işçi qrupunun koordinatoru</i>
E-mail:	<i>ilham52@mail.ru</i>
Hesabatın hazırlanmasında iştirak edən digər şəxslər	<i>Z.Abdullayeva, N.Ibrahimov, N.Yusifov</i>

1. BOLONIYA PROSESİNƏ QOŞULMASI İLƏ BAĞLI AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA HƏYATA KEÇİRİLMİŞ ƏSAS İSLAHATLAR VƏ TƏDBİRLƏR.

- Azərbaycan Respublikası 2005-ci il may ayının 19-da Norveçin Berqen şəhərində Boloniya prosesinə qoşulduqdan sonra Boloniya deklarasiyasının müddəalarını həyata keçirmək məqsədilə Təhsil Nazirliyinin 668 sayılı, 27.09.2005-ci il tarixli əmri ilə işçi qrupu yaradılmışdır;
- İşçi qrupu tərəfindən hazırlanmış «Azərbaycan Respublikası ali təhsil sistemində 2006-2010-cu illərdə Boloniya deklarasiyasının müddəalarının həyata keçirilməsi üçün tədbirlər planı» təsdiq edilmişdir (Əmr № 15, 16.01.2006-cı il);
- Bakalavr hazırlığının məzmununa və səviyyəsinə qoyulan minimum dövlət tələblərinin strukturu hazırlanıb təsdiq edilmişdir (Əmr № 251, 18.04.2006-cı il);
- Təhsil Nazirliyinin «Ali təhsil müəssisələrində kredit sistemi ilə tədrisin təşkili barədə nümunəvi Əsasnamə» 20.04.2006-cı il tarixli 264 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmişdir;
- Respublikanın ali təhsil müəssisələrində tədrisdə kredit sisteminin eksperiment şəklində tətbiqi ilə bağlı Təhsil Nazirliyinin müvafiq əmri olmuşdur (Əmr № 15 sayılı, 15.01.2006-cı il tarixli);
- Respublikada bakalavr hazırlığının məzmununa və səviyyəsinə qoyulan minimum dövlət tələblərinə uyğun istiqamətlər (ixtisaslar) üzrə yeni nəsli dövlət təhsil standartları tətbiq edilmişdir (Əmr № 639, 04.08.2006-cı il) Beynəlxalq təcrübəyə müvafiq olaraq tərtib olunmuş yeni standartlarda fənlərin sayı, auditoriya saatlarının miqdarı azaldılmış (4140 saatdan orta hesabla 3305 saata qədər), seçmə fənlərə ayrılan saatların miqdarı 5%-dən 20%-dək çoxaldılmışdır. Boloniya prosesinin tələblərinə uyğun olaraq nəzəri həftələrin sayı 133-dən 115-ə, semestrlə üzrə auditoriya dərsləri 17-18 həftədən 15-ə endirilmiş, istehsalat təcrübəsinin müddəti ixtisaslardan asılı olaraq 10 həftədən 18 həftəyə qədər artırılmışdır. Humanitar fənlər bölümündə məcburi fənlərin sayı 10-dan 3-ə endirilmişdir. Burada yalnız məcburi fənn kimi nəzərdə tutulan Azərbaycan tarixi, Azərbaycan dili (təlimi rus dilində olanlar üçün), Xarici dil saxlanılmışdır. Sosial-iqtisadi fənlər (Fəlsəfə, Politologiya, Sosiologiya, İqtisadiyyat və s.) seçmə kimi təklif edilmişdir. İxtisas və seçmə fənlərinin müəyyənləşdirilməsi ali məktəblərin səlahiyyətinə verilmişdir;

- «2006/2007-ci tədris ilində ali təhsil sahəsində görülən işlər, problemlər və onların həlli yolları barədə» Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin kollegiyasında ali təhsil müəssisələrində kredit sistemi ilə tədrisin təşkili üzrə aparılan eksperimentin davam etdirilməsi barədə qərar qəbul edilmiş və bununla bağlı nazirliyin 19.04.2007-ci il tarixli 340 sayılı əmri olmuşdur;

- Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin və Avropa Şurasının əməkdaşlıq proqramı çərçivəsində «Ali təhsilin keyfiyyətinin təmin edilməsi: İxtisas Dərəcələrinin Strukturu» mövzusunda 12-13 iyun 2007-ci il tarixdə Milli Seminar keçirilmişdir.

Bu seminarda Avropa Şurasının ali təhsil sahəsində siyasəti, Avropa ali təhsil məkanında ixtisas dərəcələrinin strukturu, Milli ixtisas dərəcələri strukturunun hazırlanması sahəsində Macarıstanın təcrübəsi, İxtisas dərəcələri strukturunun həyata keçirilməsi və idarə edilməsi sahəsində İrlandiyanın təcrübəsi barədə və digər məruzələr dinlənilmiş, onların ətrafında müzakirələr aparılmışdır;

- «Ali təhsil müəssisələrində kredit sistemi ilə tədrisin təşkili barədə nümunəvi Əsasnamə»də müvafiq dəyişikliklər edilmiş və bu sənəd Təhsil Nazirliyinin 23.07.2007-ci il tarixli 914 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmişdir;

- Respublikanın ali təhsil müəssisələrində tədrisin təşkilində kredit sistemi ilə bağlı eksperimentin genişləndirilməsi və davam etdirilməsi barədə Təhsil Nazirliyinin müvafiq əmri olmuşdur (Əmr № 983, 24.08.2007-ci il);

- «Azərbaycan Respublikasının ali təhsil müəssisələrinin Avropa ali təhsil məkanına inteqrasiyası ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 31 yanvar 2008-ci il tarixli Sərəncamı olmuşdur;

- «Azərbaycan Respublikasının ali təhsil müəssisələrinin Avropa ali təhsil məkanına inteqrasiyası ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamına əsasən YUNESKO-nun qəbul etdiyi müvafiq sənədlərə uyğunlaşdırılmış ali təhsilin bakalavr pilləsində ixtisasların (proqramların) yeni siyahısının layihəsi hazırlanmış və təsdiq üçün Azərbaycan Respublikası hökumətinə təqdim edilmişdir (Təhsil Nazirliyinin 05.02.2008-ci il tarixli, 40-11-52/247 sayılı məktubu);

- «Azərbaycan Respublikasının ali təhsil müəssisələrinin Avropa ali təhsil məkanına inteqrasiyası ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 31 yanvar 2008-ci il tarixli Sərəncamına əsasən Boloniya bəyannaməsinin müddəalarını özündə əks etdirən «2009-2013-cü illərdə ali təhsil sistemində islahatlar üzrə Dövlət Proqramı»nın layihəsi hazırlanıb təsdiq üçün Azərbaycan Respublikası hökumətinə təqdim edilmişdir. (Təhsil Nazirliyinin 40-11-151/14 sayılı, 31.03.2008-ci il tarixli məktubu);

- Təhsil Nazirliyi, Avropa Təhsil Hüquqları Assosiasiyası və Azərbaycan Dillər Universiteti «Ali təhsildə keyfiyyətin təminatı» mövzusunda 10.04.2008-ci il tarixdə beynəlxalq seminar keçirmişdirlər;

- Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin və Avropa Şurasının əməkdaşlıq proqramı çərçivəsində «Boloniya prosesinin inkişafının əsas istiqamətləri» mövzusunda 26-27 may 2008-ci il tarixdə Milli Seminar keçirilmişdir. Bu seminarda Boloniya prosesinin həyata keçirilməsində Türkiyənin təcrübəsi, universitetlərin müstəqilliyi və idarə olunması, Boloniya prosesində tələbələrin və digər iştirakçıların rolu, Avropada ixtisas dərəcələrinin strukturu, Avropa Kredit Transfer Sistemi və kvalifikasiyaların tanınması, Avropa Ali Təhsil məkanında ali təhsilin keyfiyyətinin təmin olunması barədə məruzələr dinlənilmiş, onların ətrafında müzakirələr keçirilmişdir;

- Avropa Şurası, Avropa Komissiyası və YUNESKO/CEPES-in yaratdığı birgə işçi qrupu tərəfindən hazırlanmış «Diploma əlavə»nin modeli əsasında «Ali təhsil haqqında (bakalavr/magistr) diploma Əlavənin nümunəsi» hazırlanmış, Təhsil Nazirliyi tərəfindən 990 sayılı, 08.08.2008-ci il tarixli əmri ilə təsdiq edilmiş və həmin vaxtdan ali təhsil müəssisələrində onun tətbiqinə başlanılmışdır;

- Boloniya Bəyannaməsinə uyğun olaraq xarici ölkə ali təhsil müəssisələri tərəfindən verilmiş təhsil sənədlərinin Azərbaycanda tanınması üzrə iş davam etdirilmişdir. 2007-2009-cu illər ərzində Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinin nəzdində yaradılmış nostrifikasiya

komissiyası xaricdə təhsil almış 932 nəfərin ali təhsil haqqında verilmiş sənədlərini (diplomlarını) nostrifikasiya etmişdir;

- Respublikanın ali təhsil müəssisələrində tədrisin təşkilində kredit sisteminin tətbiqi ilə bağlı eksperimentin genişləndirilməsi və davam etdirilməsi barədə Təhsil Nazirliyinin müvafiq əmri olmuşdur (Əmr № 1137, 10.10.2008-ci il);

- «Kredit sistemi ilə təhsil alan tələbələrin biliyinin qiymətləndirilməsinin çoxballı sistemi haqqında müvəqqəti Əsasnamə» hazırlanmış və Təhsil Nazirliyinin 1060 sayılı, 11.09.2008-ci il tarixli əmri ilə təsdiq edilmişdir;

- Azərbaycanın Boloniya prosesinə qoşulması ilə bağlı magistr hazırlığının məzmunu və strukturunda yeniləşmə aparılmış, «Magistr hazırlığının məzmununa və səviyyəsinə qoyulan minimum dövlət tələbləri»nin yeni layihəsi hazırlanmış, rəy üçün ali təhsil müəssisələrinə göndərilmişdir (№ 46-11-7587/17 sayılı, 14.10.2008-ci il tarixli);

- Respublikanın ali təhsil müəssisələrində kredit sisteminin tətbiqi ilə bağlı aparılan eksperimentin monitorinqini keçirmək üçün işçi qrupu yaradılmışdır. (16.10.2008-ci il tarixli, 1146 sayılı əmr). Hazırda bu iş davam etdirilir;

- Respublikanın ali təhsil müəssisələrində tədrisdə kredit sisteminin tətbiqi ilə bağlı əldə olunan təcrübəni öyrənmək, bu sahədə səriştəsi olan yerli və xarici ekspertlərin Avropada və dünyada olan təcrübə barədə məlumat vermək üçün Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyində daimi fəaliyyət göstərən seminar təşkil edilmişdir;

- Ali təhsil müəssisələrində tələbələr və onların valideynləri üçün məlumat xarakterli tədbirlər keçirilmiş, professor-müəllim heyəti üçün treninqlər təşkil edilmişdir. Əksər ali məktəblərdə kredit sisteminin tətbiqi ilə bağlı metodik vəsaitlər və göstərişlər hazırlanmışdır;

- Ali təhsil müəssisəsinin dövlət akkreditasiya işi davam etdirilmiş və 2007-2008-ci illərdə 11 ali təhsil müəssisəsi akkreditə olunmuşdur (Azərbaycan Tibbi Universiteti, Azərbaycan Texnologiya Universiteti, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti, Azərbaycan Beynəlxalq Universiteti, Azərbaycan İctimai-siyasi Universiteti, Bakı Slavyan Universiteti, Qafqaz Universiteti, Azərbaycan Texniki Universiteti, Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, Bakı Asiya Universiteti);

- «Kredit sistemi ilə təhsil alan tələbələrin fənlər üzrə imtahanları haqqında» müvəqqəti Əsasnamə hazırlanmış və Təhsil Nazirliyinin müvafiq əmri ilə təsdiq edilmişdir (Əmr № 1059 11.09.2008).

2. ƏMƏKDAŞLIQ

Respublikada Boloniya bəyannaməsinin müddəalarının həyata keçirilməsinə nəzarət edən struktur Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyidir.

Azərbaycan Respublikasında Boloniya prosesi ilə bağlı Boloniya deklarasiyasının müddəalarını həyata keçirmək məqsədilə işçi qrupu yaradılmışdır. Həmin qrupa Təhsil Nazirliyinin aparıcı şöbələrinin əməkdaşları, ali təhsil müəssisələrinin rəhbərləri və ali məktəblərin professor-müəllim heyəti nümayəndələri daxildir.

Ali təhsildə keyfiyyətə nəzarət üçün Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinin nəzdində Nazirin sədrliyi ilə akkreditasiya komissiyası yaradılmışdır. Bu komissiyaya nazirliyin aparıcı şöbələrinin rəhbərləri, Təhsil Problemləri institutunun və tabeliyində ali təhsil müəssisələri olan nazirliklərin nümayəndələri daxil edilmişdir.

Eyni zamanda «2009-2013-cü illərdə ali təhsil sistemində islahatlar üzrə Dövlət Proqramı»nın layihəsində Təhsil Nazirliyinin strukturunda ali təhsil müəssisələrinin akkreditasiyasını aparən qurumun yaradılması nəzərdə tutulmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin tabeliyində 20 dövlət ali təhsil müəssisəsi fəaliyyət göstərir.

Bir sıra ali təhsil müəssisələrinin sahə nazirlik, komitə və konsernlərin tabeliklərində olması davam etməkdədir.

Belə ki, Azərbaycan Tibb Universiteti - Səhiyyə Nazirliyinin, Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası - Gənclər və İdman Nazirliyinin, Azərbaycan Turizm İnstitutu -

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin, Bakı Ali Polis Akademiyası – Daxili İşlər Nazirliyinin, Diplomatik Akademiya – Xarici İşlər Nazirliyinin, Bakı Ali Hərbi Dənizçilik və Bakı Hərbi Təyyarəçilik Məktəbləri, H.Əliyev adına Ali Hərbi Məktəbi – Müdafiə Nazirliyinin, Milli Aviasiya Akademiyası – Hava Yolları Dövlət Konserninin, H.Əliyev adına Milli Təhlükəsizlik Akademiyası – Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin, Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Akademiyası - Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin, Sərhəd Xidməti Akademiyası – Dövlət Sərhəd Xidmətinin, Azərbaycan Dəniz Akademiyası – Dövlət Xəzər Dəniz Gəmiçiliyinin, Fövqəladə Hallar Akademiyası - Fövqəladə Hallar Nazirliyinin, Azərbaycan Kooperasiya Universiteti – Mərkəzi Kooperativlər İttifaqının, Əmək və Sosial Münasibətlər Akademiyası – Həmkarlar İttifaqı Konfederasiyasının tabeliyindədir. Bundan əlavə Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası da fəaliyyət göstərir.

Respublikada 13 özəl təhsil müəssisəsi mövcuddur.

Hazırda respublikada 50 ali təhsil müəssisələri fəaliyyət göstərir.

Mülkiyyət formasından və tabeliyindən asılı olmayaraq Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən bütün ali təhsil müəssisələrinə tədris-metodiki rəhbərlik və təlim-tədris prosesinin keyfiyyətinə nəzarət Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilir.

3. ALI TƏHSİLİN BİRİNCİ VƏ İKİNCİ PİLLƏLƏRİNİN TƏTBİQİ MƏRHƏLƏSİ

A) Azərbaycan Respublikası Təhsil Qanununa uyğun olaraq respublikada çoxpilləli ali təhsil sistemi üzrə mütəxəssis hazırlığına başlanılmışdır. Bu qanuna müvafiq olaraq ali təhsildə 1993-cü ildən bakalavr, 1997-ci ildən magistratura pilləsi fəaliyyət göstərir. Eyni zamanda bəzi tibb ixtisasları üzrə birpilləli təhsil sistemi üzrə də mütəxəssis hazırlığı davam etdirilir.

İkipilləli ali təhsil müəssisələrinin birinci pilləsini bitirənlər müvafiq dövlət standartına uyğun olaraq bakalavr elmi və ixtisas dərəcəsi alır.

Bakalavr dərəcəsi almış mütəxəssislərin ən istedadlı və ümidverən hissəsi qəbul imtahanı verməklə müsabiqə əsasında magistraturaya qəbul olunur.

Magistraturanı başa vuranlar müdafiə etdikləri elmi işə görə ixtisaslaşdırılmış Elmi Şuranın qərarı ilə magistr ixtisas və elmi dərəcəsi alırlar.

İkipilləli təhsil sistemində keçidlə bağlı ali təhsilin strukturunda və məzmununda ciddi dəyişikliklər aparılmış, bütün hüquqi-normativ baza demək olar ki, yenidən işlənmiş və tətbiq edilmişdir.

B)

Doktorluq pilləsindən aşağı pillədə təhsil alan tələbələrin ümumi sayı	2008/2009 tədris ilində ali təhsilin qeyd edilən iki pilləsinə qəbul olunmuş tələbələrin sayı	2008/2009 tədris ilində iki pilləli sistemi tətbiq edən ali təhsil müəssisələrinə qəbul olunmuş tələbələrin faizi %
1	2	3
Bakalavr-120713	27407	97,4%
Magistr-7943	3750	78%

C) Boloniya bəyannaməsinə və müvafiq tədbirlər planına uyğun olaraq ali təhsil sistemində əsaslı dəyişikliklər aparıldı. 2006-cı ildə «Bakalavr hazırlığının məzmununa və səviyyəsinə qoyulan minimum dövlət tələblərinin yeni strukturu» hazırlandı. Həmin struktur təsdiq edildikdən sonra mütəxəssislərin iştirakı ilə ali məktəblərdə bakalavr hazırlığı aparılan bütün istiqamətlər üzrə dövlət təhsil standartları hazırlandı və nazirliyin 04.08.2006-cı il tarixli, 639 Nöli əmri ilə təsdiq edildi. Həmin standartlara uyğun tədris planlarının hazırlanması, təsdiq və 2006/2007-ci tədris ilindən I kurslarda tətbiqi qərara alındı. Hazırda magistr hazırlığı üçün buna müvafiq işlər həyata keçirilir.

4. ALI TƏHSİLİN ÜÇÜNCÜ PİLLƏSİNİN TƏTBİQİ

Aspirantura Azərbaycan Respublikasının ali təhsil və elmi-tədqiqat müəssisələrində elmlər namizədləri hazırlanmasının ənənəvi formasıdır. Aspiranturada hazırlıq müddəti 3 ildir. Hazırlığın bu forması Bolonya prosesi çərçivəsində dəyişdirilməmişdir. Formal cəhətdən aspirantura ali təhsilin üçüncü pilləsi kimi qeyd olunmur.

Elmlər namizədlərinin hazırlanması proqramına aspirantların fərdi planında əks olunan məcburi nəzəri hazırlıq proqramı daxildir. Aspirant hazırlığının məzmununu xarici dil, informatika və xüsusi fənlərin öyrənilməsi təşkil edir. Hər bir fənnin öyrənilməsi imtahan verilməsi ilə başa çatır. Aspirantın hazırlığına ayrılmış vaxtın təxminən 20%-i nəzəri biliklərinin artırılmasına, qalan vaxt müstəqil elmi tədqiqatların aparılmasına ayrılır.

Elmlər namizədi hazırlanması proqramlarının mənimsənilməsinə magistr və «mütəxəssis» diplomuna malik olan şəxslər buraxılır. Bakalavr diplomunu olan şəxslər aspiranturaya qəbul edilmir.

Aspiranturadan sonra doktoranturadır. Doktorantura proqramı 3 il müddətində həyata keçirilir. Hazırlığın bu forması da Bolonya prosesi çərçivəsində dəyişdirilməmişdir. Doktoranturaya elmlər namizədi alimlik dərəcəsi və tədqiqatları yüksək səviyyədə aparmaq qabiliyyəti olan şəxslər qəbul edilir. Doktorantura proqramlarında nəzəri fənlərin öyrənilməsi və imtahanların verilməsi nəzərdə tutulmur. 3 illik müddət yalnız müstəqil elmi tədqiqatların aparılmasına ayrılır.

5. ALI TƏHSİL VƏ TƏDQIQAT ARASINDAKI ƏLAQƏ

A) Azərbaycan Respublikasının Təhsil Qanununda ali məktəblərin həm təhsil, həm də mühüm elm mərkəzləri olduğu təsbit edilir. Həmin qanuna əsasən ali məktəb elmi ixtisas profiline uyğun olaraq təhsil prosesinin daim təkmilləşdirilməsini təmin etməklə bərabər dövlət sifarişlərinin, müqavilə və kontraktlar əsasında proqramların, layihələrin yerinə yetirilməsində fəal iştirak edir. Bu məqsədlə ali məktəblərdə kafedralarla yanaşı elmi-tədqiqat institutlar, laboratoriyalar, mərkəzlər və s. fəaliyyət göstərir. Dövlət milli dirçəlişini təmin edən elm sahələrində, o cümlədən təhsil və mədəniyyət problemləri sahəsində əsaslı araşdırmalara üstünlük verilir.

Elmi tədqiqatlar Təhsil Nazirliyinə tabe olan 20 ali məktəbin kafedralarında, habelə elmi-tədqiqat müəssisələrində aparılır. Hazırda ali məktəblərdə dövlət büdcəsindən maliyyələşən 3 elmi-tədqiqat institutu, 4 elmi mərkəz və 93 elmi-tədqiqat laboratoriyası fəaliyyət göstərir.

Ali məktəblərdə elmi-texniki nailiyyətlərin ümumiləşdirilməsi və yayılması, elmi nəticələrin istehsalatda tətbiq edilməsi, innovasiya, ixtiraçılıq və patent-lisenziya fəaliyyəti, elmi curnalların, dissertasiyaların, elmi məqalələrin, hazırlanması və nəşri sahəsində əhəmiyyətli işlər görülür.

Eyni zamanda dövlət təhsil standartlarının, proqram və layihələrin, dərsliklərin, eləcə də təhsil sisteminin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasına yönəldilmiş innovasiya xarakterli tədris kursları yaradılır.

Ölkəmizdə çalışan yüksək ixtisaslı elmi və elmi-pedaqoji kadrların 32,2%-i, o cümlədən elmlər doktorlarının və elmlər namizədlərinin təxminən 50%-i Təhsil Nazirliyi sistemində cəmləşib. Mövcud elmi potensialın qorunub saxlanılması və gənc kadrların hazırlanması ali məktəblər qarşısında duran əsas vəzifələrdən biridir.

B) Ölkəmizdə akademiya, sahə və ali məktəb elmi mövcuddur. Müxtəlif müəssisələrdə çalışan alimlər əməkdaşlıq edir və elmdə əldə edilmiş nailiyyətləri, yaxud yaranan problemləri birgə konfranslarda, seminarlarda müzakirəyə çıxarırlar, respublikada və xaricdə çıxan jurnallarda elmi məqalələr nəşr etdirirlər.

Xarici partnyorlarla elmi əlaqələr inkişaf edir.

- ÜDM 0,2% elmə ayrılır. Elmi tədqiqatlar əsasən Dövlət büdcəsi hesabına maliyyələşdirilir.

Bundan əlavə müxtəlif fondların grantlarından da istifadə olunur:

Ölkədə fəaliyyət göstərən qeyri-dövlət fondu - Azərbaycan Milli Elm Fondu

Xarici fondlar - ABŞ-ın Mülki Tədqiqatlar və İnkişaf Fondu (CRDF), Avropa Birliyi İNTAS fondu və s.

- İl ərzində dövlət tərəfindən tədqiqatlara sərf edilən xərclər 1 831 421 manat təşkil edir.
- Doktoranturada (aspiranturada) təhsil alan tələbələrə dövlət tərəfindən təqaüd verilir.

C) Doktorluq dərəcəsi almışların gələcək karyeralarını izləyən sistem hazırda mövcud deyil.

6. NÖVBƏTİ PİLLƏYƏ KEÇİD VƏ QƏBUL OLUNMA

Ali təhsilin bakalavr pilləsinə orta ümumtəhsil məktəblərini, peşə liseylərini və orta ixtisas təhsili müəssisələrini bitirən və orta təhsili haqqında müvafiq təhsil sənədi (attestat, diplom) olan şəxslər dövlət tərəfindən müəyyən olunmuş qaydada qəbul oluna bilərlər. Bu pilləyə tələbə qəbulunu Respublikada fəaliyyət göstərən müstəqil Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyası həyata keçirir. İmtahanlar test üsulu ilə həmin komissiya tərəfindən təşkil edilir. Xüsusi qabiliyyət tələb edən ixtisasları seçən abituriyentlər test imtahanları ilə yanaşı qabiliyyət imtahanını da verməlidirlər. Müəyyən olunmuş keçid bal həddini toplayan tələbələr müsabiqədə iştirak edirlər.

Ali təhsil müəssisələrinin bakalavr pilləsini bitirənlər magistr pilləsində təhsillərini davam etdirə bilərlər.

Ali məktəblərin magistratura pilləsinə qəbul olmaq hüququna ali TƏHSİLİN əsas peşə təhsili proqramı üzrə təhsilin i başa vurmuş və ali təhsil haqqında diplomu (bakalavr, mütəxəssis) olan şəxslər malikdirlər. Magistraturaya qəbul planı müvafiq istiqamətlər üzrə bakalavr buraxılışının 20%-ə qədərini təşkil edir. Magistraturaya qəbul imtahanlarını Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyası həyata keçirir. Müəyyən olunmuş keçid bal həddini toplayan tələbələr müsabiqədə iştirak edirlər. Magistratura pilləsi üzrə qəbul aparılan ixtisaslar imtahanın məzmununu təyin edən qəbul proqramları üzrə qruplaşdırılır. Bakalavrın seçdiyi magistr ixtisası (qəbul proqramı) onun bitirdiyi istiqamətə (ixtiasa) müvafiq olmalıdır.

Ali təhsilin ikinci pilləsindən sonrakı pilləsinə (aspirantura) seçdikləri sahədə müəyyən nailiyyətlər əldə etmiş, ali təhsilin ikinci pilləsi haqqında diplomu (magistr və ya ona bərabər diplom) olanlar qəbul edilirlər.

Aspiranturaya qəbul olunmaq istəyənlər ixtisas fənnindən, fəlsəfədən və xarici dillərin (ingilis, alman, fransız) birindən ali məktəblər üçün qüvvədə olan tədris proqramları həcmində qəbul imtahanlarını verirlər.

Qəbul imtahanları müvafiq ali təhsil müəssisələrində yaradılmış imtahan komissiyaları tərəfindən keçirilir. İxtisas fənnindən qəbul imtahanı digər imtahanlardan əvvəl keçirilir.

6.1.

A) Ali təhsilin birinci pilləsində olan bütün istiqamətlərin ixtisaslarının magistratura pilləsi mövcuddur.

B) Ali təhsilin birinci pilləsinə verilən və ikinci pilləyə keçmək imkanı verməyən ixtisaslar yoxdur.

C) Bir ixtisas üzrə ikinci pilləyə keçmək üçün tələb olunan şərt yalnız qəbul imtahanı vermək və müsabiqədən keçməkdir.

D) Bir ixtisas üzrə ikinci pilləyə keçmək üçün imtahanlardan başqa digər şərtlər nəzərdə tutulmayıb.

E) Digər ali təhsil müəssisələrinin müvafiq istiqamətində təhsil almış tələbələr qəbul imtahanları verməklə həmin ixtisas üzrə mütəxəssis hazırlığı aparılan ali məktəbin magistr pilləsinə qəbul oluna bilərlər.

F) Ali təhsilin birinci pilləsini bitirən şəxslər yalnız ikinci pillənin müvafiq ixtisasına qəbul oluna bilərlər, müvafiq ixtisaslar üzrə təhsil alanların digər ixtisaslara qəbul olunması üçün isə heç bir şərt nəzərdə tutulmayıb.

6.2. ALI TƏHSİLİN İKİNCİ VƏ ÜÇÜNCÜ PİLLƏLƏRİNDƏ TƏHSİL ALMAQ İMKANI VƏ BU PİLLƏLƏRƏ QƏBUL

6-cı bənddə şərh verilmişdir.

7. MƏZUNLARIN İŞLƏ TƏMİN OLUNMASI / İŞ VERƏNLƏRLƏ ƏMƏKDAŞLIQ

A) 2007/2008-ci tədris ilində ali məktəblərin bakalavr pilləsini 19138 nəfər bitirmişdir. Bunlardan 5479 (29%) nəfəri ali məktəbi pedaqoji ixtisaslar üzrə bitirənlərdir ki, onların da 2202 nəfərinə təyinat verilmişdir. Ali məktəbləri digər sahələr (texniki, texnoloji, kənd təsərrüfatı və s.) üzrə bitirən məzunlara təyinat verilmədiyindən onların işə düzəlməsi sərbəst surətdə həyata keçirilir. Buna görə də bu sahələr üzrə statistik məlumatlar yoxdur.

B) Ölkədəki ali təhsil müəssisələri və kadr istehlakçıları arasındakı məsələlər üzrə aşağıdakı qarşılıqlı əməkdaşlıq mövcuddur:

- Respublikanın ali təhsil müəssisələri ilə kadr istehlakçıları arasında kurikulumun hazırlanmasında bir qədər, iş yerləri ilə təmin olunmasında və beynəlxalq təcrübədə az miqdarda qarşılıqlı əməkdaşlıq mövcuddur.

- Akkreditasiya/keyfiyyətin təmin edilməsində və ali təhsil müəssisələrinin idarə olunmasında kadr istehlakçıların rolu az miqdarda olmuşdur.

C) Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət Qulluğu Məsələləri üzrə Dövlət Komissiyasının «Dövlət qulluğu haqqında» Qanunun müvafiq maddəsində nəzərdə tutulmuş vakant inzibati yerlərin tutulması üçün müsabiqənin birinci hissəsi Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyası tərəfindən test üsulu ilə həyata keçirilir. Müsabiqəyə həm bakalavr, həm də magist dərəcəsi alan şəxslər buraxılır və onlar arasında heç bir fərq qoyulmayıb. Həmin testdən müəyyən olunmuş minimum bal toplamış namizədlər müsabiqənin ikinci hissəsi - müsahibəyə buraxılırlar. Müsahibədən müvəffəqiyyətlə keçənlərdən üstünlük magistr dərəcəsi olanlara verilir.

D) Qeyd olunduğu kimi, Azərbaycan Respublikası Boloniya prosesinə 2005-ci ildə qoşulmuşdur və hələlik ali təhsil müəssisələrində bu proseslə bağlı yeniliklər üzrə təhsil alanlardan buraxılış olmadığına görə dövlət qulluğunda işlə təmin olunma və peşə strukturları arasında yeni əlaqə formalaşdırılmamışdır. Bu sahədə işlər görülməkdədir.

8. İXTİSAS DƏRƏCƏLƏRİ ÜZRƏ MİLLİ STRUKTURUN HƏYATA KEÇİRİLMƏSİ

A) Azərbaycan Respublikasında ali təhsilin çoxpilləli modeli Azərbaycan Respublikası Təhsil Qanunu ilə müəyyənləşdirilib. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1995-ci il 30 mart tarixli 72 sayılı qərarə ilə təsdiq olunmuş ali təhsil müəssisəsi haqqında əsasnamənin 5-ci bölməsində olan ali peşə dövlət standartı ilə həmin struktur təsdiq edilmişdir.

Beləliklə aşağıdakı struktur mövcuddur:

Bakalavr - 4 il

Magistratura - 2 il

Bununla yanaşı bir sıra tibb ixtisasları üzrə birpilləli təhsil sistemi ilə mütəxəssis hazırlığı da davam etdirilir.

B) Mövcud struktur hər bir pillə üzrə təhsil göstəriciləri və bacarıqlarına əsaslanan xarakterik xüsusiyyətləri özündə birləşdirir.

C) Struktura ali təhsilin birinci pilləsi üzrə ECTS-in kredit balları daxildir.

Bakalavr pilləsində istiqamətlərdən (ixtisaslardan) asılı olaraq təhsil müddətində (4 il) tələbələrin 200-250 kredit toplanması nəzərdə tutulur.

Magistr pilləsi üçün ECTS kredit ballarının müəyyənləşdirilməsi üzrə tədbirlər görülür.

D) Milli ixtisas dərəcələri strukturunun hazırlanmasında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti, Təhsil, Ədliyyə, tabeliyində ali təhsil müəssisələri olan nazirliklər və ali təhsil müəssisələri iştirak etmişlər.

F) Strukturun həyata keçirilməsi üçün «Azərbaycan Respublikasında ali ixtisas TƏHSİLİN in çoxpilləli struktura keçirilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 07 may 1993-cü il tarixli, 339 sayılı əmri, Azərbaycan Respublikasında ali təhsilin çoxpilləli strukturu haqqında müvəqqəti Əsasnamə, «Bakalavr hazırlığı haqqında» Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 22 sentyabr 1995-ci il tarixli, 217 sayılı qərarı, «Azərbaycan Respublikasının çoxpilləli ali təhsil sistemində bakalavr hazırlığı haqqında» Əsasnamənin təsdiqi barədə Təhsil Nazirliyinin 22 sentyabr 1995-ci il tarixli, 397 sayılı əmri, Çoxpilləli təhsil sistemində bakalavr hazırlığı haqqında Əsasnamə, «Bakalavr hazırlığının minimum məzmununa və səviyyəsinə qoyulan dövlət tələblərinin strukturunun təsdiqi və tələblərinin hazırlanması barədə» Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 22 aprel 1997-ci il tarixli, 234 sayılı əmri, «Magistr hazırlığı haqqında» Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarı, Azərbaycan hökuməti tərəfindən təsdiq olunmuş bakalavr və magistr hazırlığı istiqamət (ixtisas) və ixtisaslaşmaların (magistr proqramı) siyahıları, digər qərar və normativ sənədlər mövcuddur.

G) İxtisas dərəcələrinin milli strukturunun hazırlanması üzrə iş başlamışdır, lakin müvafiq qrafik razılaşdırılmamışdır.

H) EHFA (Avropa Ali Təhsil Məkanı) çərçivəsində uyğunluğun qiymətləndirilməsinə başlanmamışdır.

İ) Özünü qiymətləndirmə üzrə hesabat hazırlanmamışdır.

9. AVROPA ALİ TƏHSİL MƏKANINDA KEYFİYYƏTİN TƏMİN OLUNMASI ÜZRƏ STANDARTLAR VƏ QAYDALARIN (ESG) YERİNƏ YETİRİLMƏSİ

Azərbaycan Respublikasında bu sahədə işlərin təşkili.

Ali təhsil müəssisələrinin dövlət akkreditasiyası 1992-ci ildən təhsil haqqında qanununa daxil edilmişdir. Bu mexanizm vasitəsilə dövlət vətəndaşların keyfiyyətli təhsil almalarına zəmanət verir və eyni zamanda təhsil müəssisələrinin statusunu: tipi və növünü müəyyənləşdirir. Təhsil müəssisəsinin dövlət tərəfindən tanınması proseduru 3 mərhələdən ibarətdir:

- ali təhsil müəssisəsinin lisenziyalaşdırılması;
- ali təhsil müəssisəsinin attestasiyası;
- ali təhsil müəssisələrində dövlət akkreditasiyası.

Azərbaycan Respublikasında təhsilin keyfiyyətinin təmin olunmasına məsul Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyidir:

Təhsil Nazirliyi aşağıdakıları həyata keçirir

- təhsil müəssisələrinin lisenziyalaşdırma, attestasiya və dövlət akkreditasiya olunması barədə ərizələri qəbul edir və onları araşdırır;
- təhsil proqramlarının qiymətləndirilmə proseduru təşkil və koordinasiya edir, təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinə qiymət verir;
- təhsil fəaliyyətinə lisenziya və dövlət akkreditasiyası barədə sertifikatlar verir

Keyfiyyətin qiymətləndirilməsi proseduru təhsil müəssisəsinin xaricdən qiymətləndirilməsi aparılmazdan öncə təhsil müəssisəsi tərəfindən hazırlanmış özünütəhlil hesabatı, attestasiya komissiyasının rəyi və nazirliyin nəzdində fəaliyyət göstərən akkreditasiya komissiyasının qərarı əsasında həyata keçirilir.

Bu prosedur Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 15 aprel 2004-cü il tarixli 43 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş «Ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin attestasiya və akkreditasiyası haqqında» Əsasnaməyə və Təhsil Nazirliyinin Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən qeydiyyata alınmış 24 mart 2005-ci il tarixli 187 Nöli əmri ilə təsdiq olunmuş «Ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin attestasiyası və akkreditasiyasının keçirilməsinə dair tələblər və meyarlar»a uyğun aparılır.

ESG FONUNDA KEYFİYYƏTİN TƏMİN OLUNMASI SİSTEMİNƏ BAXIŞ VƏ ONUN HƏYATA KEÇİRİLMƏSİNƏ MİLLİ DƏSTƏK

A) Ölkəmizdə mövcud olan keyfiyyətin təmin edilməsi sisteminin ESG kriteriyaları nəzərə alınmaqla nəzərdən keçirilməsi 2009-cu ilə planlaşdırılır.

B) Ali təhsil müəssisələrinin akkreditə olunmasında beynəlxalq ekspertlərin iştirakı nəzərdə tutulmuşdur.

D) Təhsil müəssisələrində daxili qiymətləndirmə prosesinin inkişaf etdirilməsi məqsədilə spesifik maliyyə və digər stimulyerici tədbirlərin irəli sürülməsi 2009-cu ildən sonrakı müddətdə nəzərdə tutulub.

9.1. ALI TƏHSİL MÜƏSSİSƏLƏRİNDƏ DAXİLİ KEYFİYYƏTİN TƏMİN OLUNMASI

Ölkəmizdə fəaliyyət göstərən ali təhsil müəssisələrində daxili keyfiyyətin təmin olunması üzrə sistemlərin təsviri:

Ölkəmizdə keyfiyyətin daxili qiymətləndirilməsi akkreditasiyasının bir mərhələsi olub təhsil müəssisəsinin özü tərəfindən həyata keçirilir (özünütləhlil mərhələsi).

Təhsil müəssisəsi özünütləhlil proseduru aparmaq üçün komissiya təşkil edir. Həmin komissiya tərəfindən müvafiq əmrlə müəyyən olunmuş müddətdə özünütləhlilin nəticələrinə dair hesabat hazırlanır.

Özünütləhlil proseduru aparılarkən təhsil müəssisəsinin təşkilati hüquqi təminatını, təhsil müəssisəsinin idarə olunması, mütəxəssis hazırlığının məzmunu və strukturunu, tədris prosesinin təşkilinin qiymətləndirilməsi, mütəxəssis hazırlığının keyfiyyəti məsələləri əhatə olunur. Bu zaman təhsil müəssisəsinin fəaliyyətinin Təhsil Nazirliyi və digər mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən təsdiq edilmiş normativ-hüquqi sənədlərin tələblərinə, təhsil müəssisəsinin idarə olunmasının onun nizamnaməsinə, təhsil müəssisəsində hazırlanmış tədris sənədlərinin mövcud qanunvericiliyə, mütəxəssis hazırlığının məzmununun dövlət təhsil standartlarının tələblərinə uyğunluğu müəyyənləşdirilir və qiymətləndirilir.

Həmin prosedur keçirilərkən mütəxəssis hazırlığının keyfiyyəti də qiymətləndirilir. Bu zaman təhsil alanların semestr imtahanlarının, buraxılış işlərinin, dövlət imtahanlarının, eləcə də özünütləhlil zamanı tələbələrin attestasiyasının nəticələri, ayrı-ayrı istiqamətlərin (ixtisasların) kadr təminatı, maddi-texniki bazası, beynəlxalq əməkdaşlıq, sosial-məişət şərait təhlil olunur.

Qeyd olunan meyarlar əsasında hazırlanmış özünütləhlil barədə hesabat müəssisənin Elmi Şurasının müzakirəsinə təqdim edilir.

A) Akkreditə olunmuş respublikanın 11 ali təhsil müəssisəsində keyfiyyətin davamlı olaraq qiymətləndirilməsi üçün özünütləhlil proseduru həyata keçirilmişdir.

B) Proqramın daxili qiymətləndirilməsi, monitorinqi və mütəmadi olaraq yoxlanması üzrə bütün ali təhsil müəssisələri müvafiq sistemə malikdirlər.

C) Bir sıra ali təhsil müəssisəsinin tədris proqramları təhsilin nəticələri əsasında hazırlanmışdır.

D) Akkreditasiya keçirmiş 11 ali təhsil müəssisəsində tələbələrin biliyinin qiymətləndirilməsi proseduru həyata keçirilmişdir.

İstiqamət (ixtisas) üzrə təhsil alanların biliyinin qiymətləndirilməsi yoxlama tapşırıqları əsasında ali təhsil müəssisələrinin müvafiq komissiyası tərəfindən yazılı formada həyata keçirilir. Həmin tapşırıqlar təqdim olunmuş fənn proqramlarına uyğun hazırlanmış suallar üzrə tərtib olunur və bu tapşırıqlar əsasında təhsil alanların müvafiq istiqamət (ixtisas) üzrə hazırlıq (bilik) səviyyəsi müəyyənləşdirilir. Tapşırıqlar ümumpeşə və ixtisas fənn bölümlərini (hər fənn bölümündən 3 fənn) əhatə etməklə 60 sualdan (hər fənn bölümü üzrə 30 sual) ibarət olur.

E) Akkreditasiya olunmuş 11 ali təhsil müəssisəsi proqramlar haqqında obyektiv informasiya təqdim etmişdir.

10. KEYFİYYƏTİN TƏMİN EDİLMƏSİ ÜZRƏ XARİCİ QIYMƏTLƏNDİRMƏ SİSTEMİ

Ölkədə keyfiyyətin təmin edilməsi üzrə mövcud olan xarici qiymətləndirmə sistemini təsvir edin:

A) Ölkəmizdə ali təhsilin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi - ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin attestasiya və akkreditasiyası yolu ilə həyata keçirilir.

Bu prosedurun həyata keçirilməsi beynəlxalq təcrübəyə uyğun hazırlanmış qayda əsasında həyata keçirilir.

Ali təhsil müəssisələrinin attestasiyası tədris müəssisələrində TƏHSİLİN keyfiyyətinə dövlət-ictimai nəzarətin əsas forması olaraq mütəxəssis hazırlığının dövlət təhsil standartlarının tələblərinə uyğunluğunu müəyyənləşdirən prosedurdur.

Keyfiyyətin təmin edilməsi üzrə xarici qiymətləndirməni həyata keçirmək üçün Təhsil Nazirliyi tərəfindən hər bir təhsil müəssisəsi üçün ekspertlərdən ibarət attestasiya komissiyası yaradılır.

Təhsil müəssisələrinin attestasiyası bir qayda olaraq hər 4 ildən bir həyata keçirilir.

Təhsil müəssisələri attestasiyaya qədər özünütəhlil prosedurunun həyata keçirir. Özünütəhlil ali məktəb rəhbərliyinin əmri ilə təsdiq olunmuş komissiya tərəfindən aparılır. Araşdırmaların nəticələrinə görə özünütəhlil barədə hesabat hazırlanır və bu hesabat Təhsil Nazirliyi tərəfindən yaradılmış attestasiya komissiyasına təqdim edilir. Attestasiya zamanı təhsil müəssisəsində təlimin məzmunu və keyfiyyətinin dövlət təhsil standartlarına uyğunluğu, tədris planı və proqramlarının yerinə yetirilməsi vəziyyəti, təhsil alanların ayrı-ayrı fənləri mənimsəmə səviyyəsi və dövlət imtahanlarının nəticələri, komissiya tərəfindən təhsil alanlarının biliyinin attestasiyasının yekunları, tədrisin elmi, pedaqoji, elmi-metodiki təminatı, pedaqoji kadrların yerləşdirilməsi, tibbi-sosial şəraiti, maddi-texniki bazası, inkişaf dinamikası və s. məsələlər öyrənilir.

Təhsil müəssisəsinin müvafiq struktur bölmələrinin, ayrı-ayrı istiqamətlər və ixtisasların attestasiyadan keçməsinin əsas şərti attestasiya komissiyası tərəfindən təhsil alanların yarıdan çoxunun biliyinin müsbət qiymətləndirilməsidir.

Attestasiya komissiyasının rəyi əsasında Təhsil Nazirliyi həmin təhsil müəssisəsinin attestasiyadan keçib keçməməsi haqqında müvafiq əmr verir.

Təhsil müəssisəsinin attestasiya olunması haqqında Təhsil Nazirliyinin müvafiq əmri həmin müəssisənin akkreditasiya olunması üçün əsas şərtidir. Təhsil müəssisəsinin attestasiyadan keçməsi barədə Təhsil Nazirliyinin müsbət əmri olduqda müvafiq sənədlər toplusu akkreditasiya komissiyasına təqdim olunur.

Akkreditasiya komissiyası təqdim olunmuş sənədlər toplusuna baxaraq müvafiq qərar qəbul edir.

B), C) Ölkəmizdə keyfiyyətin təmin edilməsi üzrə mövcud olan xarici qiymətləndirmə sistemi ölkə miqyasında tətbiq olunur və bütün ali təhsil sistemini əhatə edir

D) Ölkəmizdə keyfiyyətin təmin edilməsi üzrə mövcud olan xarici qiymətləndirmə sistemində aiddir:

- özünüqiymətləndirmə üzrə hesabat
- xarici qiymətləndirmə
- nəticələrin elan edilməsi
- sonrakı prosedurların həyata keçirilməsi

E) Ölkəmizdə akkreditasiya üzrə milli agentlik yaradılmayıb.

11. TƏLƏBƏLƏRİN İŞTİRAK SƏVİYYƏSİ

A) Ölkəmizdə bu işə bəzi hallarda tələbələr cəlb edirlər.

B), C), D), E) Tələbələr xarici nəzarət üzrə təftiş qruplarının üzvü kimi, müşahidəçi kimi, xarici nəzarətlə bağlı qərar qəbul etmə prosedurunda, qiymətləndirmənin nəticələrinin müzakirəsində bəzi hallarda iştirak edirlər.

F), G), H) Ali təhsil müəssisələrində keçirilən daxili keyfiyyətin təmin olunması üzrə daxili qiymətləndirmə prosedurunda, özünüqiymətləndirmə hesabatının hazırlanmasına, nəticələrinin elan edilməsindən sonrakı prosedurlarda bəzi hallarda iştirak edirlər.

12. BEYNƏLXALQ İŞTİRAK SƏVİYYƏSİ

Bəzi ali məktəblərdə keyfiyyətin təmin olunması və qiymətləndirilməsində beynəlxalq ekspertlər də iştirak edirlər.

DƏRƏCƏLƏRİN VƏ TƏHSİL MÜDDƏTİNİN TANINMASI

13. DİPLOMA ƏLAVƏNİN TƏTBİQİ

Azərbaycan Respublikasının ali təhsil müəssisələri tərəfindən məzunlara Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 02 yanvar 1997-ci il tarixli 1 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş forma üzrə verilən diploma əlavədə məzunun soyadı, adı, atasının adı, doğulduğu tarix, əvvəlki təhsilinə dair sənədin adı, seriyası və nömrəsi, ali məktəbə daxil olduğu və təhsilini başa vurduğu tarix, təhsil müddəti, bitirdiyi ixtisamın adı, ixtisasın adı, təhsil müəssisəsinin adı, diplomun nömrəsi, qeydiyyat nömrəsi, diploma əlavənin verilmə tarixi, Dövlət Attestasiya Komissiyasının qərarı, təhsil aldığı müddətdə verdiyi semestr və dövlət imtahanları, eləcə də keçdiyi təcrübə və yerinə yetirdiyi kurs işlər öz əksini tapır. Diploma əlavə rektor, dekan və katib tərəfindən imzalanır və ali məktəbin gerbli möhürü ilə təsdiqlənir.

Təhsil Nazirliyi tərəfindən Avropa Şurası, Avropa Komissiyası və YUNESKO/CEPES-in yaratdığı birgə işçi qrupu tərəfindən hazırlanmış «Diploma əlavə»nin modeli əsasında «Ali təhsil haqqında (bakalavr/magistr) diploma Əlavənin nümunəsi» hazırlanmış, Təhsil Nazirliyinin 990 sayılı, 08.08.2008-ci il tarixli əmri ilə təsdiq edilmiş və həmin vaxtdan ali təhsil müəssisələrində tətbiq edilmişdir.

A) Yeni hazırlanmış diploma əlavə birinci və ikinci pillə və birpilləli təhsil proqramı üzrə təhsilini başa vuran məzunlara tələb edildiyi halda verilir.

B) Ölkəmizdə verilən diploma əlavələri:

- Azərbaycan dilində;
- Ödənişsiz verilir;
- Yeni hazırlanmış diploma əlavə Avropa İttifaqı\Avropa Şurası\UNESCO formasına uyğundur.

13.1 İXTİSASIN TANINMASI ÜÇÜN DİPLOMA ƏLAVƏSİNDƏN İSTİFADƏ

Xaricdə verilmiş ixtisasın tanınması üçün Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2003-cü il 13 may tarixli, 64 Nəli qərarı ilə «Xarici dövlətlərin ali təhsil sahəsində tanınması və ekvivalentliyinin müəyyən edilməsi qaydaları» təsdiq edilmişdir.

Bu qaydalar «Avropa regionunda ali təhsil sahəsində ixtisasların tanınması haqqında Konvensiyanın təsdiq edilməsi barədə» Azərbaycan Respublikası Qanununun həyata keçirilməsi ilə əlaqədar bəzi tədbirlər haqqında» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 6 mart tarixli 346 nömrəli Sərəncamının 1-ci bəndinə əsasən hazırlanmışdır.

Xarici dövlətlərin ali təhsil sahəsində ixtisaslarının tanınması dedikdə, xarici dövlətlərin səlahiyyətli orqanları tərəfindən verilmiş, ali təhsil proqramının uğurla bitirilməsini təsdiq edən, bu və ya digər dərəcə verən hər hansı sənədin, diplomun, yaxud başqa bir şəhadətnamənin Azərbaycan Respublikasının ərazisində qüvvədə olmasının təsdiqi başa düşülür.

İxtisasın tanınması üçün diplom sahibi tərəfindən digər sənədlərlə yanaşı diplomun ali təhsil haqqında sənəd və onun əlavəsinin təqdim olunması məcburidir.

Xaricdə verilmiş ixtisasın tanınması üçün diplom əlavəsindən istifadə

A) Xaricdə təhsil almış şəxsləri respublikanın ali təhsil müəssisələri ikinci və sonuncu pilləsinə qəbulu zamanı yalnız onun birinci pillədə aldığı təhsil haqqında sənədin (diplomun) leqallaşdırılması tələb olunur.

B) Ali təhsil haqqında sənədi və ona əlavənin Azərbaycan dilinə tərcüməsi və notarial qaydada təsdiqi bir qayda olaraq, Azərbaycan Respublikasının ali təhsil haqqında sənəd verən ölkədəki səfirliyindən (konsulluğundan) və ya Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin Konsulluq idarəsində leqallaşdırılmalıdır.

C) Xaricdə təhsil almış şəxslərin təhsil haqqında sənədin (diplomun) və ona əlavənin etibarlılığını sübut etmək üçün diplom və ona əlavədən başqa aşağıdakı əlavə sənədlər də tələb olunur:

- Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirinin adına ərizə;
- şəxsiyyəti müəyyən edən sənəd (xarici pasport və şəxsiyyət vəsiqəsinin müvafiq qaydada təsdiq olunmuş surətləri);
- Əmək kitabçası (müvafiq qaydada təsdiq olunmuş surəti);
- Ali məktəbin əyani şöbəsini bitirənlər təhsil aldıkları müddətdə ali məktəbin yerləşdiyi şəhərdə yaşadıklarını təsdiq edən sənədi (qeydiyyat vərəqəsi və ya müvafiq qaydada təsdiq olunmuş arayış) əlavə edirlər;
- Ali məktəbin qiyabi şöbəsində təhsil alanlar təhsil aldıkları müddətdə qış və yay sessiyalarında iştirak etmələrini təsdiq edən sənədləri (təsdiq olunmuş) də əlavə edirlər;
- Hərbi biletin surəti (müvafiq qaydada təsdiq olunmuş (notarial));
- Ərizəçi öz hazırlıq səviyyəsinin müvafiq peşə fəaliyyətinə icazə verməsini və praktik təcrübəsini təsdiq edən sənədlər də təqdim edə bilər.

D) Əmək bazarında diploma əlavə müəyyən əhəmiyyət kəsb etdiyini nəzərə alaraq bu istiqamətdə müvafiq tədbirlərin görülməsi nəzərdə tutulmuşdur.

14. DİPLOMLARIN TANINMASI ÜZRƏ LİSSABON TANINMA KONVENSİYASI PRİNSİPLƏRİNİN MİLLİ SƏVİYYƏDƏ TƏTBİQİ

Azərbaycan Respublikası Lissabon Konvensiyasını 1997-ci ildə dəstəkləyən ölkə kimi çıxış etmişdir.

Daha sonra «Avropa regionunda ali təhsil sahəsində ixtisasların tanınması haqqında konvensiyanın təsdiq edilməsi barədə» Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul olunmuşdur.

2000-ci il 06 mart tarixdə Azərbaycan Respublikası Prezidenti «Avropa regionunda ali təhsil sahəsində ixtisasların tanınması haqqında konvensiyanın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Qanunun həyata keçirilməsi ilə əlaqədar bəzi tədbirlər haqqında» 346 nömrəli Sərəncamı vermişdir.

Bu Sərəncama uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası nazirlər Kabinetinin 2003-cü il 13 may tarixli 64 nömrəli qərarı ilə «Xarici dövlətlərin ali təhsil sahəsində ixtisaslarının tanınması və ekvivalentliyinin müəyyən edilməsi» haqqında qaydalar qəbul olunmuşdur. Bu qaydalara əsasən xarici dövlətlərin ali təhsil sahəsində ixtisasın tanınması və tanınma haqqında şəhadətnamənin verilməsi Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilir.

A) Respublikada bu sahədə olan mövcud qanunvericilik Lissabon Konvensiyasına uyğundur.

B) Mövcud qanunvericilik sonradan qəbul edilmiş əlavə sənədlərə də uyğundur.

D) Tanınma meyarları və prosedurları üzrə tövsiyələr mövcuddur.

Xarici dövlətlərin ali təhsil sahəsində ixtisaslarının tanınması proseduru mövcud beynəlxalq sazişlər və tövsiyələr, təhsilin dövlət standartları və Azərbaycan Respublikasının təhsil sistemini tənzimləyən normativ hüquqi aktlar əsasında aparılır.

Ali təhsil sahəsində ixtisasların ekvivalentliyinin müəyyən olunması aşağıdakı qaydada keçirilir:

- ekspertiza - xarici ölkələrin verdiyi ali təhsil sahəsində ixtisasların tanınması və xarici dövlətdə alınmış təhsilin Azərbaycan Respublikasında qüvvədə olan təhsil standartlarına uyğunluğu müəyyən edilir;

- xarici ölkələrdə alınmış təhsilin məzmununun Azərbaycan Respublikasında təhsilin dövlət standartlarına uyğunluğunu müəyyənləşdirilir (xarici dövlətin təhsil sahəsində ixtisasının tanınmasından sonra).

II) Azərbaycan Respublikasında birgə dərəcələr verilmir. Bu məsələyə baxılması nəzərdə tutulub.

C) Diplomların tanınmasında aşağıdakı prinsiplər gözlənilir:

Xarici ölkələrdə alınmış təhsilin məzmununun Azərbaycan Respublikasında təhsilin dövlət standartlarına uyğun olması və aşkar olunan uyğunsuzluğun aradan qaldırılmasının mümkün üsulları haqqında ekspert rəyi Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə təqdim olunur.

I) Ərizəçinin ekspertiza materialları ilə tanış olmaq hüququ vardır.

II) Ciddi fərqlər mövcud olmadığı təqdirdə diplom və ya kvalifikasiya tanınır və diplom sahibinə ekvivalentlik haqqında şəhadətnamə verilir. Bunun üçün əsas təhsil sahəsində ixtisasın tanınması barədə müsbət rəy və təhsilin məzmununun uyğunluğu haqqında müsbət ekspert rəyi, Azərbaycan Respublikasının müvafiq sahə üzrə tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələr, eyni zamanda sənədi verən ölkədə və Azərbaycan Respublikasında təhsilin müvafiq strukturlarına qoyulan tələblərin uyğunluğu.

III) Ciddi fərqlər mövcud olduğu halda diplom və kvalifikasiya tanınmır.

Diplomun təninnməsi barədə mənfi rəy aşağıdakı hallarda verilir:

- xarici dövlətdə ali təhsil sahəsində ixtisas almaq üçün ümumi normativ müddəti Azərbaycan Respublikasında təhsilin dövlət standartlarında nəzərdə tutulduğundan az olduqda;

- təhsil haqqında sənədin verildiyi ölkədə onların sahiblərinə həmin sənədin verdiyi hüquqlar Azərbaycan Respublikasında müvafiq sənədin verdiyi hüquqlardan az olduqda (məsələn, onların sahiblərinin doktoranturaya daxil olmaq və ya peşə fəaliyyəti ilə məşğul olmaq hüququ yoxdursa);

- xarici ölkələrdə verilən təhsil istiqamətlər (ixtisaslar) üzrə qiyabi və əyani-qiyabi olduqda, lakin Azərbaycan Respublikasında həmin istiqamət (ixtisas) üzrə belə təhsil formasına yol verilmədikdə.

iv) Hər il tələbə qəbulu ərəfəsində KİV-də ali təhsil müəssisələri və təhsil proqramları barədə məlumatlar verilir.

v) Ölkəmizdə ali təhsil sahəsində diplomların qarşılıqlı tanınması üzrə müstəqil qurum fəaliyyət göstərmir. Diplomların tanınması Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyində yaradılmış müvafiq komissiya tərəfindən həyata keçirilir.

15. ECTS-NİN (AVROPA KREDİT TRANSFERİ SİSTEMİ) TƏTBİQİ

Kredit sistemini Respublikada fəaliyyət göstərən ali təhsil müəssisələrində tətbiq etmək üçün Təhsil Nazirliyi qarşısında aşağıdakı vəzifələr dururdu:

- kredit vahidlərinin əksər Avropa ölkələrində tətbiq olunan ECTS (Avropada kreditlərin transfer sistemi) əsasında müəyyənləşdirilməsi;

- bir sıra ali məktəblərin bəzi fakültələrində eksperiment şəklində kredit sisteminin tətbiqi və buna müvafiq tədrisin təşkili;

- eksperiment aparılan istiqamətlər üzrə Dövlət Təhsil Standartlarının və buna müvafiq tədris planlarının kredit vahidləri əsasında yenidən hazırlanması;
- müəllimlərin dərslərinin kredit vahidlərinə uyğun müəyyənləşdirilməsi;
- təhsil iştirakçılarının (təhsil alanların və təhsil verənlərin) mobilliyini təmin edən mexanizmin yaradılması;
- təhsilin keyfiyyətinə nəzarət mexanizminin yaradılması;
- tələbələrin biliyinin qiymətləndirilməsində çoxballı sistemin tətbiqi;
- eksperiment aparılan müddətdə tədris prosesini təmin edən normativ sənədlərin hazırlanması və aprobeşiyası.

Həmin vəzifələri yerinə yetirmək, ölkəmizin ali təhsil sisteminin beynəlxalq təhsil məkanına qoşulma mexanizmini formalaşdırmaq və Respublikanın ali təhsil müəssisələrində kredit sisteminin tətbiqini təmin etmək məqsədilə 2005/2006-cı tədris ilindən başlayaraq Respublikanın 10 ali təhsil müəssisəsində 32 istiqamət (ixtisaslar) üzrə bu sistemin eksperiment şəklində tətbiqinə başlanılmışdır. Təbiidir ki, bu sistemin tətbiqi müvafiq qaydaların hazırlanmasını da tələb edirdi. Buna görə də mütəxəssislərin iştirakı ilə Təhsil Nazirliyi tərəfindən «Ali təhsil müəssisələrində kredit sistemi ilə tədrisin təşkli barədə nümunəvi Əsasnamə» hazırlanmış və 20 aprel 2006-cı il tarixli, 264 saylı əmri ilə təsdiq edilmişdir.

Təsdiq olunmuş qaydalara görə kredit sistemində semestrlər üzrə auditoriya dərsləri 15 həftə müəyyən olunur. Tələbənin həftəlik auditoriya və auditoriyadan kənar ümumi yükünün həcmi 45 saatdır. Bu zaman auditoriya dərsləri 30 saatı aşmamalıdır. Tədris planında tədris işinin həcmi kredit vahidləri ilə müəyyənləşdirilir və bir kredit 15 auditoriya və ya 22,5 ümumi (15 saat auditoriya+7,5 saat tələbənin sərbəst işi) saata bərabərdir. Tələbəyə mühazirə, seminar, laboratoriya və s. dərslərin hər bir növünün 1 (bir) saatına 0,5 saat auditoriyadan kənar sərbəst iş müəyyən olunur.

Tələbəyə bir semestrə 30 kreditə qədər fənlərin tədrisi müəyyənləşdirilir. Bu zaman həftəlik dərslər yükü bir qayda olaraq 30 saatı aşmamalıdır. Bundan əlavə tələbəyə hər semestrə (birinci tədris ili istisna olmaqla) cəmi 8 kreditdən çox olmamaq şərti ilə 1 və ya 2 fənn də seçməyə icazə verilir.

Tələbələrə yuxarıdan (müvəffəqiyyətlə təhsil alanlar üçün) və aşağıdan (kəsiri qalan tələbələr üçün) fənlər seçmək hüquq verilir. Əlavə (yuxarıdan) fənlər almaq hüququna yalnız əvvəlki ildə akademik borcu olmayan və bütün fənlərdən orta göstəricisi 71-100 bal arasında olan tələbələr malikdirlər.

Bakalavr pilləsində tələbələrə təhsil müddətində oxuduğu ixtisasdan asılı olaraq 200-250 kredit müəyyənləşdirilmişdir.

Bu əsasnamə təsdiq olunduqdan sonra istiqamətlər (ixtisaslar) üzrə tələbələrin təhsili Dövlət Təhsil Standartlarına müvafiq olaraq kredit sistemində uyğunlaşdırılmış tədris planları və fənn proqramları əsasında həyata keçirilməsinə başlanılmışdır.

Tədris planlarında fənlər vacibliyinə və məzmununun mənimsənilməsi ardıcılığına görə üç qrupa bölünür:

- məcburi ardıcıl öyrənilən fənlər qrupu;
- məcburi, lakin ardıcılığı vacib olmayan fənlər qrupu;
- tələbələrin öz seçimi əsasında öyrənilən fənlər qrupu.

Buna müvafiq olaraq hər bir ali məktəb tərəfindən bir-biri ilə bağlı olan fənlərin ardıcılığı müəyyənləşdirilmişdir.

Bundan əlavə qaydalarda tələbələrə metodik yardım göstərmək üçün tyutor (tədris məsləhətçisi) xidmətinin təşkili nəzərdə tutulmuşdur. Tyutorların sayı təhsil alan tələbələrin sayı ilə müəyyənləşdirilir (hər 100 tələbəyə 1 tyutor). Hər bir tyutor öz işini bir qayda olaraq bir istiqamət (ixtisas) çərçivəsində həyata keçirir və tələbələrə birinci kursdan buraxılışadək xidmət göstərir. Tyutorlar ən azı magistr dərəcəsi, bu sahədə müəyyən təcrübəsi və səriştəsi olan şəxslərdən seçilir və rektorun əmri ilə təyin olunur.

Eksperimentə başlandıqdan sonra həyata keçirdiyimiz tədbirlər içərisində ən öncə eksperiment aparılan istiqamətlər üzrə dövlət təhsil standartlarının və buna müvafiq tədris planlarının kredit vahidləri əsasında yenidən hazırlanması, müəllimlərin dərslərinin kredit

vahidlərinə uyğun müəyyənləşdirilməsi, eksperiment aparılan müddətdə tədris prosesini təmin edən normativ sənədlərin hazırlanması və tətbiqi ilə bağlı idi. Bu sahədə müəyyən təcrübə toplandıqdan sonra və ali təhsil müəssisələrindən daxil olan təkliflərə əsasən həmin əsasnamədə dəyişikliklər aparılmış və yeni Əsasnamə Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinin 23.07.2007-ci il tarixli, 914 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmişdir.

«2006/2007-ci tədris ilində ali təhsil sahəsində görülən işlər, problemlər və onların həlli yolları barədə» Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinin kollegiyası keçirilmiş və həmin kollegiyada ali təhsil müəssisələrində kredit sistemi ilə tədrisin təşkili üzrə aparılan eksperimentin davam etdirilməsi barədə qərar qəbul edilmişdir.

Bununla bağlı 2007/2008-ci tədris ilində Respublikanın ali təhsil müəssisələrində tədrisin təşkilində kredit sistemi ilə bağlı eksperimentin genişləndirilməsi və davam etdirilməsi barədə Təhsil Nazirliyinin müvafiq əmri olmuşdur (Əmr № 983, 24.08.2007-ci il). Həmin əmrə əsasən Respublikada fəaliyyət göstərən ali məktəblərin 28-də 160 istiqamət və ixtisas üzrə tədrisin təşkilində kredit sistemi tətbiqi ilə bağlı eksperiment davam etdirilmişdir. Eksperimentin 2008/2009-cu tədris ilində davam etdirilməsi barədə də Təhsil Nazirliyinin 10 oktyabr 2008-ci il tarixli, 1137 sayılı əmri olmuşdur.

Məlumdur ki, kredit sisteminin tətbiqində ən vacib amillərdən biri tələbələrin biliyinin və fənnin mənimsənilməsinin obyektiv qiymətləndirilməsini təmin edən çoxballı sistemdir. Ölkəmizdə hələ 1999-cu ildən Təhsil Nazirliyi tərəfindən əksər ali məktəblərdə eksperiment şəklində tələbələrin biliyinin çoxballı sistemlə qiymətləndirilməsinin tətbiqinə başlanılmış və həmin sistemi təmin edən normativ sənədlər hazırlanmışdır. Buna görə də ali məktəblərimizdə sınaqdan keçirilmiş çoxballı sistem kredit sistemi ilə tədrisin təşkilində artıq öz yerini tapmışdır. Lakin mövcud olan Əsasnaməni kredit sisteminə tam uyğunlaşdırmaq üçün «Kredit sistemi ilə təhsil alan tələbələrin biliyinin qiymətləndirilməsinin çoxballı sistemi haqqında müvəqqəti Əsasnamə» hazırlanmış və Təhsil Nazirliyinin 1060 sayılı, 11.09.2008-ci il tarixli əmri ilə təsdiq edilmişdir. Eyni zamanda kredit sistemi ilə təhsil alan tələbələrin fənlər üzrə imtahanları haqqında əsasnamə də hazırlanmışdır.

Tədrisdə kredit sistemi tətbiq olunduqca qarşıya bir çox problemlər çıxır və gələcəkdə də belə problemlər istisna edilmir. Belə ki, tələbələrə təqaüdlərin verilməsi, müəllimlərin dərslər yükünün müəyyənləşdirilməsi, yay semestrlərinin təşkili və bununla bağlı müəllimlərin əmək haqqının verilməsi, seçmə fənlər üzrə tələbələrin minimum sayına görə qrupların formalaşdırılması, tələbənin fənni təkrar dinləməsi reqlamentlərinin müəyyənləşdirilməsi, professor-müəllim heyətinin vaxt normasını müəyyənləşdirən mövcud normativlərə kredit sisteminin tələblərinə uyğun əlavələrin edilməsi və sair məsələlərlə bağlı problemlər artıq özünü büruzə verməkdədir.

Boloniya prosesinə qoşulmağımız və bununla bağlı kredit sisteminin tətbiqi ali təhsil müəssisələrinin idarəetmə strukturunda köklü islahatların aparılmasını da tələb edir. Belə ki, həmin sistemin tətbiqi bu günə kimi ali məktəblərin strukturunda olmayan qeydiyyat ofisinin, kurikulum və qiymətləndirmə mərkəzinin, informasiya texnologiyaları mərkəzinin, tyutor xidmətinin və s. yaradılmasını zəruri etmişdir. Bütün bunlar mövcud normativlərdə nəzərdə tutulmadığından hal-hazırda bu istiqamətdə tədbirlərin görülməsinə başlanılmışdır.

A) Bakalavr pilləsində olan 85%-ə qədər ali təhsil proqramlarında ECTS tətbiq edilmişdir.

B) Ölkəmizdə ECTS kreditləri təhsil göstəriciləri müsbət olduğu halda (tələbənin aldığı qiymətdən asılı olmayaraq) verilir.

C) Ölkəmizdə ECTS kreditlərindən başqa kredit sistemindən istifadə edilmir.

I) Ölkəmizdə istifadə olunan kredit sistemi ECTS-ə uyğundur.

II) Ölkəmizdə istifadə edilən milli kredit sistemi ECTS sistemindən həftəlik auditoriya yüklərinin miqdarına (ölkədə qəbul olunan saatların miqdarı 30-dur), auditoriya və sərbəst işə ayrılan vaxtın nisbətində (auditoriya saati 30, sərbəst işə görə 15 saat) və qiymətləndirmənin qradasiyasına (51 baldan aşağı - «qeyri-kafi» - F; 51-60 bal - «qənaətbəxş» - E; 61-70 - «kafi» - D; 71-80 - «yaxşı» - C; 81-90 - «çox yaxşı» - B; 91-100 - «əla» - A) görə fərqlənir.

D) Təhsil göstəriciləri anlayışının daha geniş şərh etmək üçün ali təhsil müəssisələri tələbələr və onların valideynləri arasında məlumat xarakterli tədbirlər həyata keçirirlər.

E) Ali məktəblərin müvafiq qurumları (qeydiyyat ofisləri, tədris şöbələri və fakültə dekanlıqları) tərəfindən bütün semestrlərdə araşdırılır və qiymətləndirilir.

F) ECTS sisteminin tətbiq edilməsi məqsədilə ali təhsil işçilərinə və digər maraqlı tərəflərə müvafiq treninqlər, seminarlar və s. vasitəsilə yardım göstərilir.

16. ÖMÜR BOYU TƏHSİL

«Azərbaycan Respublikasının təhsil sahəsində islahat proqramı»na uyğun olaraq ölkəmizdə ilk dəfə yaşlıların təhsili (ömür boyu təhsil) üzrə konkret konseptual müddəalar işlənib hazırlanmış, Nazirliyin kollegiyasında müzakirə edildikdən sonra Konsepsiya qəbul edilmişdir.

Ömür boyu təhsil sisteminin inkişaf etdirilməsi üzrə xronologiyaya nəzər saldıqda görmək olur ki, Azərbaycan artıq 1997-ci ildən etibarən ömür boyu təhsillə bağlı dünyada gedən proseslərin iştirakçısı kimi rəsmi tanınmışdır. Belə ki, ölkəmizin həmin sahə üzrə mütəxəssisləri yaşlıların təhsili ilə bağlı V Beynəlxalq Konfransın (Yaşlıların təhsili üzrə Hamburq Bəyannaməsi-1997), ömür boyu təhsil üzrə Lissabonda keçirilmiş Avropa Sammitinin (Fasiləsiz təhsil haqqında Avropa Birliyinin Memorandumu-2000), «Təhsil hamı üçün» proqramı üzrə Sofiya Konfransının (Sağırış-2003), MDB-yə üzv dövlətlərin təhsil nazirlərinin VIII Konfransının (Yaşlıların təhsil sisteminin inkişafı və maarifləndirmə fəaliyyəti haqqında qərar-2003), «Təhsil hamı üçün - Orta Asiyada ömür boyu təhsil» üzrə regional Konfransın (Birinci regional Konfransın Bəyannaməsi-2003) nəinki iştirakçı olmuş, hətta həmin beynəlxalq tədbirlərdə ölkəmizin mütəxəssisləri tərəfindən milli məruzələrin prezentasiyası keçirilmiş, Azərbaycan yanaşmaları dünya «təhsil səhnəsi»nə çıxarılmışdır.

MDB ölkələri Parlamentlərarası Assambleyası Təhsil Sahəsində Əməkdaşlıq Şurasının Rusiya Təhsil Akademiyası ilə birlikdə «Yaşlıların təhsili: XXI əsrdə inkişaf perspektivləri» mövzusunda (Sankt-Peterburq) keçirdiyi Beynəlxalq Konfransda rəsmi nümayəndə heyətimiz iştirak etmiş və yaşlıların təhsili konsepsiyasının həyata keçirilməsinin ilk dövrü üçün fəaliyyət strategiyası müəyyənləşdirilmiş, bu sahə üzrə Azərbaycan modelinin təhlili aparılmış, o, müsbət qiymətləndirilmişdir.

Almaniya Xalq Universitetləri Birliyi Beynəlxalq Əməkdaşlıq İnstitutunun Milli Məclisin elm və təhsil məsələləri üzrə daimi Komissiyası, Təhsil Nazirliyi, Bakı Elm-Tədris Mərkəzi, Sahibkarlıq təşkilatı Milli Konfederasiyası ilə birlikdə Azərbaycanda «Yaşlıların təhsili» mövzusunda (2003-cü il) keçirdiyi ilk milli Konfransda yaşlıların təhsili konsepsiyası üzrə Azərbaycan modelinin bəyənilməsi də bu sahədə aparılan intensiv fəaliyyətin pozitiv nəticəsidir.

ƏVVƏLKİ TƏHSİLİN TANINMASI

Əvvəlki təhsilin tanınması dövlət tərəfindən verilmiş təhsil haqqında sənədlər (şəhadətnamə, attestat, diplom) əsasında həyata keçirilir.

A) Ölkəmizdə ali təhsil proqramlarına qəbul olunmaq üçün əvvəlki təhsil haqqında sənəd tələb olunur.

B) Ölkəmizdə ixtisas üzrə kreditlərin verilməsi istiqamətində əvvəlki TƏHSİLİN tanınması üzrə prosedur mövcuddur.

C), D) Ölkəmizdə tələbələri bəzi proqram tələblərindən azad etmək üçün onlara kreditlərin verilməsi istiqamətində əvvəlki təhsilin tanınması üzrə prosedur «Kredit sistemi ilə təhsil alan tələbələrin biliyinin qiymətləndirilməsi haqqında» müvəqqəti Əsasnamənin müvafiq müddəalarına əsasən həyata keçirilir.

17. MÜNASİB TƏHSİL İMKANLARI

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasında və Təhsil Qanununda ölkə vətəndaşlarının bərabər ali təhsil almaq hüquqları təsbit edilmişdir.

Bunu son illərdə ali təhsil müəssisələrinə tələbə qəbulu planının il ildən artması və qəbulda demokratik prinsiplərin bərqərar olması da təsdiq edir.

Ali təhsil müəssisələrinə tələbə qəbulu zamanı heç bir imtiyazlar nəzərdə tutulmasa da təhsil almaq imkanları olmayan şəxslər üçün təhsil müddətində bir sıra imtiyazlar müəyyənləşdirilmişdir.

Belə ki, Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanununa əsasən hər iki valideyin himayəsindən məhrum olmuş həddi buluğa çatmamış şəxslərin təhsil almasını dövlət öz öhdəsinə götürür.

Azərbaycan Respublikasının ali təhsil müəssisələrinin əyani təhsil formasında dövlət hesabına təhsil alan tələbələr təhsil müddətində təqaüdlə təmin olunurlar və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 22 may 1996-cı il, 30 avqust 2005-ci il, 01 fevral 2007-ci il və 12 sentyabr 2008-ci il tarixli Sərəncamları ilə onların sosial müdafiəsini gücləndirmək məqsədilə bu təqaüdlərin məbləği bir neçə dəfə artırılmışdır.

Təhsildə yüksək göstəriciləri olan və xüsusi nailiyyətlər əldə edən tələbələr Azərbaycan Respublikası Prezidentinin «Azərbaycan Respublikasının ali məktəb tələbələri üçün Prezident təqaüdünün təsis edilməsi haqqında» 3 sentyabr 2001-ci il tarixli, 564 nömrəli Fərmanının, həmin Fərmana dəyişiklik edilməsi barədə 30 sentyabr 2004-cü il tarixli, 131 nömrəli Fərmanının, habelə 8 sentyabr 2008-ci il tarixli, 3032 nömrəli «2008/2009-cu tədris ilində Azərbaycan Respublikasının ali məktəblərinə daxil olmuş tələbələrə Prezident təqaüdünün verilməsi haqqında» sərəncamlarında qeyd olunan təqaüdlərlə təmin olunurlar.

İstehsalatdan ayrılmamaqla təhsil alan tələbələr iş yerindən əlavə məzuniyyət almaq hüququna, qısaltılmış iş vaxtı, həmçinin qanunvericiliklə müəyyən edilmiş başqa imtiyazlara malikdirlər.

Əmək qanunvericiliyinə əsasən istehsalat təcrübəsi zamanı tələbələrə gördükləri iş müqabilində tam əmək haqqı verilir.

Ali təhsil almaq imkanı olmayan şəxslərin əsas kateqoriyası ölkədə Qarabağ hadisələri ilə əlaqədar 1 milyona yaxın qaçqın və köçkün ailələrindən olanlardır. Bu ailələrdən olan gənclərin təhsil almaq imkanları aşağı olduğuna görə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 04.08.2003-cü il tarixli, 1308 sayılı Sərəncamına uyğun olaraq 2002/2003-cü tədris ilindən etibarən dövlət ali təhsili müəssisələrində ödənişli əsaslarla təhsil alan məcburi köçkünlər təhsillərini başa çatdıranaqədək təhsil haqqını ödəməkdən azad olunmuşlar.

Təhsil Nazirliyinin müvafiq məktublarına (28.08.2003-cü il tarixli, 46-11-3778/16 və 25.08.2004-cü il tarixli, 46-03-4246/17 sayılı) əsasən qaçqın ailələrindən olan, Ermənistanda doğulmuş, öz tarixi torpaqlarından didərgin düşmüş və Azərbaycana pənah gətirmiş 2003/2004-cü tədris ilindən başlayaraq dövlət ali təhsili müəssisələrinə ödənişli əsaslarla qəbul olmuş, habelə bundan sonra növbəti beş tədris ilində qəbul olunacaq tələbələr təhsil müddəti başa çatanaqədək təhsil haqqını ödəməkdən azaddırlar.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən 2 sentyabr 2003-cü il tarixdə (№ 499-IIQD) təsdiq olunmuş «Şəhid adının əbədiləşdirilməsi və şəhid ailələrinə edilən güzəştlər haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununa əlavə edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Qanununa əsasən dövlət ali təhsili müəssisələrində ödənişli formada təhsil alan şəhid ailələrindən olan tələbələr təhsil haqqını ödəməkdən azad olunurlar.

A) Ölkəmizdə milli ixtisas dərəcələrinin strukturu çərçivəsində münasib təhsil imkanlarının yaradılması üzrə spəşifik tədbirlər mövcud deyil.

B) Münasib təhsil imkanlarının yaradılması istiqamətində ali təhsil işçilərinə köməklik göstərilməsi Azərbaycan Respublikası Təhsil haqqında Qanunu, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin və hökumətin müvafiq sərəncamları ilə müəyyənləşdirilir.

Belə ki, 2007-2008-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq sərəncamları ilə ali təhsil müəssisələrində çalışan işçilərin əmək haqları bir neçə dəfə artırılmışdır. Ali təhsil müəssisələrində çalışan işçilərə normal əmək və məişət şəraiti, istehsalat, tibb xidməti, beş ildə bir dəfədən az olmayaraq ixtisasının artırılması, zəruri hallarda yenidən ixtisaslaşdırılması təmin olunur, sosial müdafiəyə və peşə-ixtisas fəaliyyətinə hüquqi təminat verilir. Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş qaydada onlar altı saatlıq iş günü, qısaltılmış iş həftəsi və uzadılmış pullu məzuniyyət hüququna malikdirlər.

Ali təhsil müəssisələri büdcə vəsaitindən əlavə əldə etdikləri gəlirləri hesabına işçilərinə maddi yardım və mükafatlar verirlər.

Təlim-tərbiyə sahəsində uğurlarına görə pədaqoji işçilər dövlət mükafatları, fəxri adlar, orden və medallar, döş nişanları, fəxri fərmanlar, pul mükafatları və s. ilə mənəvi və maddi cəhətdən rəğbətləndirilir.

C) Ali təhsil müəssisələrinə tələbə qəbulu zamanı heç bir imtiyazlar nəzərdə tutulmamışdır.

D) Bax ümumi şərhə

E) Ali təhsilə daha çox insan cəlb etmək modulyar proqram yoxdur. Yalnız Azərbaycan Respublikası hökuməti tərəfindən hər il üçün ali təhsil müəssisələrinə tələbə qəbulu planı müəyyənləşdirilir.

BİRGƏ DƏRƏCƏLƏR

18. BİRGƏ DƏRƏCƏLƏRİN (BİRGƏ DƏRƏCƏ DEDİKDƏ, İKİ VƏ DAHA ARTIQ TƏHSİL MÜƏSSİSƏSİ TƏRƏFİNDƏN VERİLƏN VƏ HƏR HANSI ƏLAVƏ SERTİFİKAT OLMADAN ETİBARLI SAYILAN SERTİFİKAT NƏZƏRDƏ TUTULUR) HAZIRLANMASI VƏ TANINMASI

A) Azərbaycan ali təhsil müəssisələrinin xarici ölkələrin ali məktəbləri ilə təhsil sahəsində birbaşa əməkdaşlığı daha da genişlənməmişdir. Belə ki, Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasında Təhsil Nazirliyinin dəstəyi ilə ABŞ-ın Corciya Universiteti ilə birgə «Biznesin idarə olunması üzrə magistrların hazırlanması və professor-müəllim heyətinin təkmilləşdirilməsi» proqramı çərçivəsində tamamilə yeni proqram əsasında mütəxəssis hazırlığı aparılır. Həmin proqram çərçivəsində əsasən ABŞ-ın təhsil müəssisələrinin müvafiq tədris planlarına uyğun bakalavr hazırlığı da həyata keçirilir. Akademiyada Almanyanın Zingen Universiteti ilə birgə «Yeni texnologiyalar», «Menecment», «Mexnotronika», «İnformasiya sistemləri», «Mühəndis-biznes» ixtisasları üzrə bakalavr hazırlığına başlanmışdır.

Yuxarıda göstərilən Proqramlar çərçivəsində təhsil prosesini təşkil etmək üçün müvafiq ali məktəblər Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının tədris-mexaniki vəsait və avadanlıqlarla təmin edilmişlər.

I) TEMPUS proqramı çərçivəsində Azərbaycan Texniki Universitetinin Almanyanın Köln Texniki Universiteti ilə birgə hazırladığı və Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq olunmuş yeni tədris proqramı əsasında Azərbaycan Texniki Universitetində «Elektrotexnika» istiqaməti üzrə bakalavr hazırlığı həyata keçirilir. Bu məqsədlə Universitetdə müasir avadanlıqlarla təchiz olunmuş yeni kompüter və tədris-laboratoriya mərkəzləri yaradılmışdır.

Azərbaycan memarlıq və İnşaat Universiteti TEMPUS proqramı çərçivəsində Fransanın Monpeliya və İtaliyanın Florensiya Universitetlərinin iştirakı ilə yeni tədris planları əsasında bakalavr hazırlığı həyata keçirilir.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetində Fransanın Monpeliya Universitetinin, Lüksemburq Maliyyə Əməliyyatları Agentliyi ilə iştirak etdiyi SDYER 21154-2000 layihəsi əsasında magistr (DUSS proqramı üzrə) qrupları təşkil edilmişdir. Dərslər Fransadan və Lüksemburqdan gələn müəllimlər tərəfindən aparılır.

Universitet Türkiyənin İstanbul, Çanakkala, Dumlu-Pinar universitetləri ilə bağlanmış müqavilə əsasında universitetdə tədrisi türk dilində aparılan «İşlətməçilik» fakültəsi yaradılmışdır.

Universitetlə Moskva Dövlət İqtisad Statistika və İnformatika Universiteti arasında bağlanmış hərtərəfli geniş müqavilənin bir mərhələsi olan «MBA-Master of Business Administration» (Biznesin təşkili və idarə edilməsi) proqramı üzrə ali TƏHSİLİN magistratura pilləsi fəaliyyət göstərir.

Bakı Dövlət Universitetində TEMPUS/TASİS proqramları çərçivəsində «Nitsa,Grenobl» (Fransa), Genuya (İtaliya) universitetləri ilə birgə hazırlanmış proqram üzrə mütəxəssis hazırlığı həyata keçirilir.

II) Birgə proqramlar əsasında həyata keçirilən təhsil sənədlərində birgə dərəcənin verilməsi nəzərdə tutulmamışdır.

B) Ölkəmizdə mütəxəssis hazırlığını birgə proqramlarla həyata keçirilən ali təhsil müəssisələri 10%-ə qədər təşkil edir.

C) Ölkəmizdə birgə proqramlarla əməkdaşlıq ali TƏHSİLİN bakalavr və magist pilləsi üzrə həyata keçirilir.

E) Ölkəmizdə birgə proqram əsasında əməkdaşlıq texniki və iqtisadi istiqamətlərdə daha geniş tətbiq olunur.

F) Ölkəmizdə olan birgə proqramların sayı 5-dir.

MOBİLLİK

19. TƏLƏBƏ VƏ TƏHSİL İŞÇİLƏRİNİN MOBİLLİYİ QARŞISINDA DURAN MANEƏLƏRİN ARADAN QALDIRILMASI

A) Tələbələrin akademik mobilliyi ölkələrarası və beynəlxalq əlaqələrlə tənzimlənir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 07 aprel 2008-ci il Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2007-ci il 16 aprel tarixli 2090 nömrəli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «2007-2015 illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı» olmuşdur. Həmin proqrama uyğun olaraq 2008-ci ildən başlayaraq Azərbaycan dövlətinin xarici ölkələrdə təhsili ilə bağlı xərclərin maliyyələşdirilməsi Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Fondunun büdcəsində hər il bu məqsədlər üçün nəzərdə tutulmuş vəsaitlər hesabına həyata keçirilir. Eyni zamanda Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 03 iyun 2008-ci il tarixli, 128 nömrəli Sərəncamı ilə «Xarici ölkələrdə təhsil alacaq Azərbaycan gənclərinin seçim Qaydaları» təsdiq edilmişdir. Hal-hazırda Azərbaycan Respublikasının ali təhsil müəssisələrində 30-dan çox xarici ölkələrdən olan 6500-ə yaxın tələbə təhsil alır. Bu da tələbə kontingentinin təxminən 5%-ni təşkil edir. Eyni zamanda dövlət proqramı çərçivəsində xarici ölkələrdə təhsil alan Azərbaycan vətəndaşlarının sayı 200-ə yaxın dövlət xətti ilə təhsil alanlar isə 900-dən çoxdur. Onlar hazırda 25 xarici ölkədə təhsillərini davam etdirirlər.

B) Xarici ölkəyə gedən tələbələrin viza, yaşayış və ya iş icazəsi ilə bağlı qaydalarına hələlik düzəlişlər edilməmişdir.

C) Dövlət xətti ilə xarici ölkələrə gedən tələbə və müəllimlərə müvafiq qaydada maliyyə yardımı edilir.

D) Xaricdə təhsil müddəti tanınır və bu tanınma Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2003-cü il 13 may tarixli, 64 Nəli qərarı ilə «Xarici dövlətlərin ali təhsil sahəsində tanınması və ekvivalentliyinin müəyyən edilməsi qaydaları» ilə tənzimlənir.

E) Təhsil almaq məqsədilə ölkəmizə gəlmiş tələbə və təhsil işçilərinin yaşayış yeri ilə təmin olunması onlarla bağlanmış müqavilələrlə tənzimlənir və bir çox hallarda onlar yaşayış yeri ilə təmin olunurlar.

F) Xarici tələbələrin və təhsil işçilərinin mobilliyinin artırılması məqsədi ilə görülən tədbirlər A) bəndində öz əksini tapmışdır.

20. YARDIM VƏ QRANTLAR

A) Azərbaycan tələbələrin qrant almaq yolu ilə təhsillərini xaricdə davam etdirməsi üçün maliyyə dəstəyi mövcuddur. Bu əsasən ayrı-ayrı ölkələrin Azərbaycandakı səfirliklərinin və beynəlxalq şirkətlərin xətti ilə həyata keçirilir. Azərbaycanda belə tələbələrin təhsil aldıkları ali məktəbdə tələbəlik hüquqlarının saxlanması Təhsil Nazirliyinin, yaxud digər təsisçilərin razılığı əsasında həyata keçirilir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 16 aprel 2007-ci il sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı» ölkə vətəndaşlarının müxtəlif maliyyələşmə mənbələri (Dövlət Neft Fondunun vəsaiti, dövlət büdcəsindən ayırmalar, Beynəlxalq Təşkilatların texniki-maliyyə yardımları, kreditlər, qrantlar, mülkiyyət fonmasından asılı olmayaraq xarici və yerli hüquqi və fiziki şəxslərin ianələri və s) hesabına xaricdə təhsil alma imkanlarını genişləndirəcəkdir.

21. BEYNƏLXALQ ƏMƏKDAŞLIQ

1), 2), 3) Ali təhsil sahəsində ölkəmizin bir sıra dövlətlərlə qarşılıqlı əməkdaşlıq barədə razılaşmaları mövcuddur:

- Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi ilə Türkiyə Respublikası Milli təhsil nazirliyi və Ali Təhsil Şurası (YÖK) arasında əməkdaşlıq haqqında Saziş;
- Azərbaycan Respublikası hökuməti ilə Ukrayna hökuməti arasında təhsil sənədlərinin və elmi dərəcələrin qarşılıqlı tanınması və ekvivalentliyi haqqında Saziş;
- Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi və Rusiya Federasiyası Təhsil Nazirliyi arasında təhsil sənədlərinin qarşılıqlı tanınması haqqında Protokol;
- Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi ilə İran İslam Respublikası Elm, Tədqiqat və Texnologiya Nazirliyi arasında təhsil və tədqiqat sahəsində əməkdaşlıq haqqında Memorandum;
- Azərbaycan Respublikası hökuməti ilə rusiya Federasiyası hökuməti arasında təhsil, elmi dərəcə və elmi adlar haqqında sənədlərin qarşılıqlı tanınması sahəsində əməkdaşlıq haqqında Saziş;
- Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi və Avstriya Respublikası Federal Təhsil, Elm və Mədəniyyət Nazirliyi arasında ali məktəblər sahəsində ixtisasların tanınması təkliflərinə dair Anlaşma Memorandumu;
- GUAM iştirakçısı olan dövlətlərin Təhsil Nazirlikləri arasında təhsil sahəsində əməkdaşlıq haqqında Saziş.

A), B), C) Beynəlxalq ali təhsildə keyfiyyətin təmin olunması üçün YUNESKO-nun aşağıdakı tövsiyələri yerinə yetirilmişdir:

- Ali təhsil müəssisələrinin akkreditasiya mexanizmi hazırlanıb tətbiq edilmişdir;
- Ali təhsil müəssisələrinin keyfiyyətin təmin olunması üçün onların daxili və xarici qiymətləndirilməsi mexanizmi yaradılmışdır;
- Diplomların qarşılıqlı tanınması üzrə «Xarici dövlətlərin ali təhsil sahəsində ixtisaslarının tanınması və ekvivalentliyinin müəyyən edilməsi (nostrifikasiyası)» Qaydaları hazırlanıb tətbiq edilmişdir;
- Tələbələrin mobbiliyini təmin etmək məqsədilə Avropa Şurası, Avropa Komissiyası və YUNESKO/CEPES-in yaratdığı birgə işçi qrupu tərəfindən hazırlanmış «Diploma əlavə»nin modeli əsasında «Ali təhsil haqqında (bakalavr/magistr) diploma Əlavənin nümunəsi» hazırlanmışdır;
- YUNESKO-nun qəbul etdiyi müvafiq sənədlərə uyğunlaşdırılmış ali təhsilin bakalavr pilləsində ixtisasların (proqramların) yeni siyahısının layihəsi hazırlanmış və təsdiq üçün Azərbaycan Respublikası hökumətinə təqdim edilmişdir.

22. GƏLƏCƏK PROBLEMLƏR

ALİ TƏHSİL QARŞISINDA DURAN ƏSAS VƏZİFƏLƏR

- Ali təhsilin yeni hüquqi-normativ bazasının yaradılması üçün yeni təhsil qanunu qəbul olunmalı, ali təhsilə investorları cəlb etmək məqsədilə onlar üçün qanunvericilikdə müvafiq güzəştlər müəyyənləşdirilməlidir. Ali ixtisas TƏHSİLİN in strukturu yeniləşdirilərək cəmiyyətin və baza iqtisadiyyatının tələbatına uyğunlaşdırılmalıdır.
- Dövlət təhsil standartlarına uyğun tədris-metodiki ədəbiyyatların, nümunəvi tədris proqramları və dərsliklərinin hazırlanması işi gücləndirilməli və bu işə maliyyə vəsaitinin ayrılması üçün müvafiq tədbirlər görülməlidir.
- Ali təhsilin idarə olunmasında demokratik prinsipinə üstünlük verilməlidir. Tələbələrin ali məktəblərin idarə olunmasında bu və ya digər formada iştirakı təmin olunmalı, idarəetmədə ictimai birliklərin rolu artırılmalıdır. təhsilin idarə olunmasında cəmiyyətin iştirakı genişləndirilməli, ictimaiyyətin diqqəti təhsilin problemlərinə və ehtiyaclarına cəlb edilməlidir. təhsilin təşkilində demokratikliyə geniş yer verilməli, li təhsilin hər iki pilləsində tələbələrin fənn seçmə hüquqları tam təmin olunmalıdır.
- Magistr təhsili proqramlarının yeni siyahısı hazırlanmalıdır.

- Magistratura pilləsi üçün mövcud magistr hazırlığının məzmununa və səviyyəsinə qoyulan minimum dövlət tələblərinin strukturu yenidən işlənməli və buna müvafiq olaraq ayrı-ayrı istiqamətlər üzrə yeni nəsəl «Dövlət təhsil standartları» hazırlanmalıdır. Həmin standartlara uyğun olaraq magistr tədris planları işlənməlidir.

- Təhsillə bağlı bütün normativ sənədlərə (Əsasnamə, qayda və s.) baxılmalı, dəqiqləşmələr aparılmalı, sənədlərdəki boşluqlar aradan qaldırılmalıdır.

- Ali məktəblərin attestasiya və akkreditasiyasının keçirilməsi işi sürətləndirilməlidir.

- Ali təhsil müəssisələrində tədrisin kredit sistemi ilə təşkili ilə bağlı aparılan eksperimentin coğrafiyası genişləndirilməlidir.

- Azərbaycanın ali təhsil müəssisələri tərəfindən verilən dövlət nümunəli diplomların Boloniya prosesinə qoşulan ölkələrdə tanınması ilə bağlı müvafiq tədbirlər görülməlidir.

- Azərbaycan Respublikasında ali təhsilin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi mexanizminin Boloniya prosesinə qoşulmuş ölkələrdə tanınması təmin olunmalıdır.

- Azərbaycan Respublikasında ali təhsilin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi üçün xarici ekspertlərin dəvət olunması təmin edilməlidir.

- təhsilin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi üzrə beynəlxalq komissiyalara Azərbaycan ekspertlərinin dalix edilməsi üçün onlar barədə məlumat bankı yaradılmalıdır.

- Ali təhsil müəssisələri tələbələrinin və müəllimlərin akademik mobilliyini təmin edən mövcud normativ baza təkmilləşdirilməli və yeni normativ sənədlər hazırlanmalıdır.

- Azərbaycan ali təhsil müəssisələrinin müəllim və tələbələrinin Avropa ölkələrinə mobilliyini təmin etmək üçün qrant sistemi yaradılmalıdır.

I) London kommunikesində sosial faktorlar

Biz elə bir sosial məqsədə doğru yol alırıq ki, burada ali təhsil almağa başlayan, bu prosesdə iştirak edən və ali təhsilini tamamlayan tələbə əhalinin müxtəlif qruplarından olsun. Buna görə də, əhalinin bütün təbəqələrinin bərabər imkanlar əsasında təhsildə iştirakını artırmağa söz veririk.

II) Hazırkı vəziyyət

Bu bölmənin cavabı hesabatın 17-ci bəndində şərh edilmişdir.

III) Daha inklyuziv ali təhsil sisteminə doğru (Gələcək üzrə strategiya)

5) 2009-2013-cü illərdə Azərbaycan Respublikasının ali təhsil sisteminə islahatlar üzrə Dövlət Proqramı təsdiq olunduqdan sonra burada əksini tapan tədriblər həyata keçiriləcəkdir.

Aşağıdakı istiqamətlər üzrə islahatların aparılması nəzərdə tutulur:

Bolonya Bəyannaməsinə və beynəlxalq təhsil təcrübəsinə uyğun olaraq, ali TƏHSİLİN normativ hüquqi bazasının yeniləşdirilməsi. Burada nəzərdə tutulacaq müddəalar ali təhsil sisteminin Avropa və mütərəqqi dünya ölkələrinin ali təhsil məkanına inteqrasiyasına hüquqi baza yaratmalıdır;

ali təhsilin məzmununun və təlim texnologiyalarının təkmilləşdirilməsi. Burada ilk növbədə ali təhsil ixtisaslarının Avropa ixtisas təsnifatına və əmək bazarının tələblərinə uyğunlaşdırılması, tədris plan və proqramlarının (kurrikulumların), təhsil resurslarının, müasir fənn proqramlarının (sillabusların) yeni təlim və informasiya texnologiyalarını təmin edən elmi-metodiki tövsiyələrin hazırlanması və tətbiqi nəzərdə tutulmalıdır;

ali təhsil müəssisələrinin strukturunun və bütövlükdə onun idarə olunması sisteminin müasir tələblər baxımından modernləşdirilməsi. İlk növbədə idarəçilik strukturunun əsaslı təkmilləşdirilməsi, kadr istehlakçılarının ali təhsil müəssisələrinin idarə olunmasında və inkişafında iştirakını təmin edən strukturların yaradılması, aidiyyəti müəssisələri baza kimi müəyyənləşdirməklə, sıx əlaqələrin yaradılması (məsələn, müəllim hazırlığı sahəsində məktəb və təhsil şöbələri ilə, digər sahələrdə isə müvafiq istehsal sahələri ilə əlaqələrin qurulması), tələbə özünüidarə sisteminin inkişafı nəzərdə tutulmalıdır;

ali təhsildə keyfiyyətin təmin olunması. Ali təhsil müəssisələrinin akkreditasiyasına beynəlxalq ekspertlərin cəlb edilməsi təmin olunmalı, universitetlərin reytingini müəyyənləşdirən sistem yaradılmalı, tələbələrin biliyinin qiymətləndirilməsi sistemi Avropa Kredit Transfer

Sisteminin tələblərinə uyğunlaşdırılmalı, ali təhsil müəssisələrinin fəaliyyətləri haqqında ictimaiyyətə hesabat vermə sistemi yaradılmalıdır;

ali təhsildə kadr hazırlığı. Bu məqsədlə elmi, elmi-pedaqoji və pedaqoji kadrların attestasiyasının, müəllim fəaliyyətinə başlamaq üçün sertifikatlaşdırılma mexanizmlərinin, ali təhsil müəssisələrində keyfiyyəti təmin edən menecment sisteminin, əmək bazarının monitorinqinin və işədüzəltmə-karyera mərkəzlərinin, professor-müəllim heyətinin ölkə daxilində və xaricdə treninqlərinin təmin olunma sistemlərinin yaradılması nəzərdə tutulmalıdır;

ali təhsil müəssisələrində elmi-tədqiqat işlərinin müasir tələblərə uyğun qurulması. Ölkənin elmi-tədqiqat institutlarının ali təhsil müəssisələri ilə birgə fəaliyyəti, onların potensialından kadr hazırlığı sistemində istifadə olunması, bəzilərinin müvafiq ali təhsil müəssisələri tərkibinə verilməsi məsələlərinə baxılması nəzərdə tutulmalıdır;

ali təhsilin maddi-texniki bazasının müasir tələblərə uyğun qurulması. Universitet kampuslarının (şəhərciklərinin, təhsil infrastrukturlarının) qurulması, ali təhsil müəssisələrində informasiya-kommunikasiya texnologiyaları mərkəzlərinin, tədris, elmi-tədqiqat, təcrübə-sınaq laboratoriyalarının, resurs, treninq və digər mərkəzlərinin yaradılması, onların müvafiq tədris-metodiki və elmi avadanlıqlarla təchizatı, elektron kitabxanaların və müasir nəşriyyat-poliqrafiya komplekslərinin yaradılması nəzərdə tutulmalıdır;

ali təhsilin iqtisadiyyatının yeni mexanizmlərinin yaradılması və tətbiqi. Burada ali təhsil müəssisələrinin maliyyələşdirilməsinin yalnız dövlət büdcəsindən deyil, təhsil alan subyektlərin maliyyəsi hesabına həyata keçirilməsi, alternativ maliyyələşmə mənbələrinin formalaşdırılması sisteminin yaradılması və universitetlərin maliyyə müstəqilliyinin genişləndirilməsi tədbirləri nəzərdə tutulmalıdır.

A) Əsas məqsədimiz ali təhsil sistemində aparılan islahatlar nəticəsində bu sistemin Bolonya prosesinin prinsiplərinə uyğun qurulmasına nail olmaqdan, onun cəlbedici və rəqabət qabiliyyətliliyini təmin etməkdən, ölkə iqtisadiyyatının inkişaf tələblərinə uyğun ali təhsilli kadrlara yaranan tələbatın ödənilməsindən, habelə əhalinin müasir tələblərə cavab verən ali təhsil almaq imkanlarının təmin edilməsi üçün iqtisadi və sosial baxımdan səmərəli ali təhsil sisteminin formalaşdırmaqdan ibarətdir.

B), C) Bu hesabatın 17-ci bəndində şərh edilmişdir.

D) 2009-2013-cü illər

6) Bu hesabatın 17-ci bəndində şərh edilmişdir.

IV) 2009-2013-cü illərdə Azərbaycan Respublikasının ali təhsil sistemində islahatlar üzrə Dövlət Proqramında nəzərdə tutulan tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün bütün məsul şəxslər müəyyən edilmişdir.